

UIT

NORGES
ARKTISKE
UNIVERSITET

Det juridiske fakultet

Strafferettslige verktøy og dets begrensninger i arbeidet mot krenkende ytringer på internett

Særlig om ytringer publisert på sosiale medier

Elise Marie Hågensen Rørstad

Liten masteroppgave i rettsvitenskap mai 2017

Innhold

Kapittel 1 Innledning	4
1.1 Tema og aktualitet	4
1.2 Avgrensninger	6
1.3 Rettskilder og metode.....	6
1.4 Avhandlingens videre oppbygning.....	7
Kapittel 2 Ytringsfriheten som begrensning for å straffe ytringer	8
2.1 Innledning.....	8
2.2 Grunnloven § 100.....	8
2.2.1 Innledning.....	8
2.2.2 Lovlige inngrep i ytringsfrihetsvernet.....	9
2.2.2.1 Lovkravet.....	10
2.2.2.2 Avveining mot ytringsfrihetens begrunnelser	10
2.2.3 Ytringer som typisk vil ha større eller mindre grad av vern	12
2.3 EMK artikkel 10	13
2.3.1 Innledning.....	13
2.3.2 Lovlige inngrep i ytringsfrihetsvernet.....	14
2.3.2.1 Lovkravet.....	14
2.3.2.2 De legitime formål.....	15
2.3.2.3 Nødvendighetsvurderingen	15
Kapittel 3 Særtrekk ved ytringer på internett	16
3.1 Innledning.....	16
3.2 Tilgjengelighet og manglende redaksjonell kontroll	16
3.3 Spredningsmuligheter	17
3.4 Interaksjon med andre brukere	18
3.5 Anonymitet	19
Kapittel 4 Strafferettslig ansvar for egne krenkende ytringer på internett	20
4.1 Innledning.....	20
4.2 Straffeloven § 185 – hatefulle ytringer.....	20
4.2.1 De objektive vilkårene	20
4.2.1.1 Ytringen må være fremsatt offentlig eller i andres nærvær.....	20
4.2.1.2 Ytringen må være diskriminerende eller hatefull.....	22
4.2.1.3 Ytringen må være diskriminerende eller hatefull ut fra bestemte kriterier	25
4.2.2 Skyldkravet.....	25
4.2.3 Avsluttende bemerkninger	27
4.3 Straffeloven § 266 – hensynsløs atferd.....	27
4.3.1 De objektive vilkårene	28
4.3.1.1 Skremmende eller plagsom opptreden eller annen hensynsløs atferd.....	28
4.3.1.2 Krenker en annens fred.....	30
4.3.2 Skyldkravet.....	31
4.3.3 Avsluttende bemerkninger	31
4.4 Straffeloven § 267 – krenkelse av privatlivets fred.....	31
4.4.1 De objektive vilkår	32
4.4.1.1 Offentlig meddelelse	32
4.4.1.2 Meddelelsen må gjelde privatlivets fred	32
4.4.1.3 Meddelelsen må innebære en krenkelse	33
4.4.2 Skyldkravet.....	38

4.4.3 Avsluttende bemerkninger	38
Kapittel 5 Strafferettslig ansvar for andres krenkende ytringer på internett	40
5.1 Innledning.....	40
5.2 Ansvar for videreformidling av en annens krenkende ytring	40
5.2.1 Innledning.....	40
5.2.2 Straffbar videreformidling.....	40
5.2.3 Ansvarsfri videreformidling.....	41
5.3 Medvirkningsansvar for en annens krenkende ytringer på internett	44
5.3.1 Innledning.....	44
5.3.2 Om straffbar medvirkning	44
5.3.3 Aktuelle situasjoner	45
5.4 Medvirkningsansvar for tilbydere av publiseringsplattform	49
5.4.1 Innledning.....	49
5.4.2 Foretaksstraff.....	50
5.4.3 Ansvarsavskjæring etter ehandelsloven	51
5.4.4 Forholdet til ytringsfriheten – særlig om EMDs dom i Delfi-saken	55
Kapittel 6 Avsluttende bemerkninger	57
Kapittel 7 Kildeliste	58
7.1 Lover	58
7.2 Forarbeider og publikasjoner fra det offentlige	58
7.3 Direktiver.....	60
7.4 Internasjonale konvensjoner	60
7.5 Rettspraksis	61
7.5.1 Norsk rettspraksis	61
7.5.1.1 Høyesterett.....	61
7.5.1.2 Underrettspraksis	61
7.5.2 Internasjonal rettspraksis	62
7.5.2.1 Den europeiske menneskerettsdomstolen	62
7.5.2.2 EU-domstolen (CJEU)	62
7.5.3 Utenlandsk rettspraksis	63
7.5.3.1 Northern Ireland Court of Appeal	63
7.6 Litteratur	63
7.6.1 Bøker	63
7.6.2 Artikler	64
7.7 Andre kilder	64

Kapittel 1

Innledning

1.1 Tema og aktualitet

Temaet for denne avhandlingen er ”strafferettslige verktøy og dets begrensninger i arbeidet mot krenkende ytringer på internett”. I denne avhandlingen regnes strafferettslige verktøy i hovedsak som materielle straffebestemmelser. Begrepet ’krenkende’ er ikke entydig og brukes på ulike måter både i juridisk terminologi, og i andre sammenhenger. Ifølge Språkrådets ordbok på internett betyr ’krenke’ å ydmyke eller fornærme.¹ Jeg bruker begrepet i vid forstand i denne avhandlingen, slik at det dekker både de mindre ydmykende og fornærmende ytringene, og de mer alvorlige krenkende ytringene, som kanskje bedre beskrives som sjikanerende eller hatefulle. I denne avhandlingen regnes ”ytringer” som alle typer meddelelser fra en person uavhengig av form, deriblant: tekst, bilder, symboler, video og lydopptak. Avhandlingen avgrenses til ytringer som er publisert på ulike sosiale medier på internett. Store norske leksikon definerer sosiale medier som: ”...[N]ettbaserte tjenester som legger til rette for mange-til-mange-kommunikasjon og hvor innholdet i stor grad skapes av brukerne selv”.² Definisjonen dekker de største og mest kjente tjenestene vi i dag omtaler som sosiale medier, for eksempel Facebook, Instagram, Twitter og Youtube. Denne definisjonen legges derfor til grunn i det videre.

De sosiale mediene er for lengst blitt en del av nordmenns hverdag. I 2016 var 81,5 % av den norske befolkningen brukere av Facebook, og 85 % av disse brukte Facebook daglig.³ Internett og sosiale medier representerer en enorm utvikling i muligheten vanlige mennesker har til å ytre seg, og få sine meninger gjort kjent for et større publikum, sammenlignet med tidligere. Sendte man inn et leserinnlegg til en avis, kunne ikke avsenderen være sikker på at innlegget faktisk ble trykket, og dersom det ble det, var det fortsatt et begrenset antall personer som ble eksponert for ytringen. Til sammenligning er det i dag slik at nesten hvem som helst kan publisere sin ytring på internett uten noen redaksjonell kontroll, og potensielt nå ut til hele verden. Dette gir store muligheter for kommunikasjon på tross av avstander, grenser og sosial status, og for en levende samfunnsdebatt som mange kan ta del i.

---

¹ Språkrådets ordbok på internett

² https://snl.no/sosiale_medier

³ <http://ipsos.no/some-tracker>, tilsvarende antall brukere for andre sosiale medier: Instagram 42,6 %, Twitter 25,3 % og Youtube 87,3 %

Samtidig kan dette også føre til utfordringer. Når hver enkelt inntar rollen som publisist og redaktør for egne ytringer, er det sannsynlig at det blir publisert ytringer på nett som ikke ville sluppet gjennom i de tradisjonelle redaktørstyrte mediene. Dette gjelder også de krenkende ytringene.

I Norge har det tradisjonelt vært bred enighet om at en del ytringer av ulike årsaker skal være straffbare. Mulighetene og utfordringene de sosiale mediene fører med seg, har aktualisert debatten om ulovlige og straffbare ytringer de senere årene. En særlig bekymring er at enkelte vegrer seg for å delta i den offentlige samtalen av frykt for hets og sjikane, noe som også var en av grunnene til at regjeringen høsten 2016 lanserte en strategi mot hatefulle ytringer på nett.⁴

En annen side av saken er at denne utviklingen også kan by på rettslige utfordringer. Eksempler fra rettspraksis viser at det kan oppstå problemer i møtet mellom det strenge strafferettslige legalitetsprinsippet og ny teknologi, slik som i Rt-1952-989 (telefonsjikane-kjennelsen)⁵ og Rt-2012-1211 (blogger-kjennelsen). I sistnevnte var en mann siktet for å ha oppfordret til drap på polititjenestemenn på sin blogg på internett. Høyesteretts ankeutvalg kom til at ytringer publisert på internett ikke var omfattet av begrepet 'trykt skrift' i straffeloven av 1902. Ytringen var dermed ikke fremsatt offentlig, slik vilkåret var etter dagjeldende § 140 som gjaldt oppfordring til en straffbar handling. Mannen kunne dermed ikke straffeforfølges. Retten anså siktedes handling som klart straffverdig, men det forhold at ytringen var fremsatt på internett førte altså til at ytringen ikke var straffbar etter dagjeldende straffelov. Begge sakene førte i ettertid til lovendringer for å kunne straffe tilsvarende handlinger i fremtiden.⁶

I denne avhandlingen vil jeg forsøke å besvare spørsmålet: Når er man er strafferettslig ansvarlig for en krenkende ytring fremsatt på internett? Og herunder om det er særlige forhold ved ytringer fremsatt på internett som får betydning ved anvendelsen av de strafferettslige bestemmelsene.

---

⁴ <https://www.regjeringen.no/no/oker-innsatsen-mot-hatefulle-ytringer/id2520887/>

⁵ En person hadde over flere måneder foretatt gjentatte oppringninger til et ektepar i den hensikt å sjikanere disse. Høyesterett kom til at straffeloven 1902 § 350 om forstyrrelser av den almennelige fred og orden ikke rammet en forstyrrelse som "foretas på helt privat område". Mannen ble derfor frifunnet selv om førstvoterende uttalte at handlingene var forkastelige og straffverdige.

⁶ Henholdsvis straffeloven av 1902 § 390 a, tilføyd ved lov 3. juni 1955 nr. 2 og endring i straffeloven 1902 § 7 ved lov 24. Mai 2013 nr. 18

1.2 Avgrensninger

Avhandlingen er positivt avgrenset til norsk strafferett. Av hensyn til avhandlingens størrelsesbegrensning har jeg valgt å avgrense positivt til bestemmelsene i straffeloven (strl.) § 185 om hatefulle ytringer, § 266 om hensynsløs atferd og § 267 om krenkelse av privatlivets fred. Selv om det kunne vært nærliggende å ta med straffelovens bestemmelser om trusler, avgrenses det derfor mot disse. Det avgrenses også mot strafferettslig ansvar for opphavsrettskrenkelser, og spørsmål om strafferettslig jurisdiksjon. Andre eventuelle avgrensninger vil bli redegjort for fortløpende der det er naturlig.

1.3 Rettskilder og metode

Avhandlingen tar sikte på å være en rettsdogmatisk analyse med utgangspunkt i alminnelig norsk juridisk metode. Som det fremgår ovenfor er avhandlingen konsentrert til §§ 185, 266 og 267 i straffeloven av 2005. Disse bestemmelsene viderefører i all hovedsak tilsvarende bestemmelser i den tidligere straffeloven fra 1902, henholdsvis §§ 135 a, 390 a og 390.⁷ Derfor vil også forarbeider, rettspraksis og juridisk litteratur til disse bestemmelsene være relevante rettskilder, i tillegg til tilsvarende kilder tilknyttet strl. §§ 185, 266 og 267. Andre relevante internrettslige kilder er ulike bestemmelser i straffelovens alminnelige del, Grunnloven (Grl.) § 100 og ehandelsloven, med tilhørende forarbeider, rettspraksis og juridisk litteratur. Relevante folkerettslige kilder er den europeiske menneskerettskonvensjonen (EMK), særlig artikkel 10, og FNs konvensjon om rasediskriminering (RDK) artikkel 4 a.

Norge har gjennom menneskerettsloven § 2 inkorporert EMK, og etter lovens § 3 skal denne ved motstrid ha forrang for annen lovgivning. Ved tolking av EMK er praksis fra den europeiske menneskerettsdomstol (EMD) en særlig relevant kilde. Norske domstoler må anvende EMDs tolkning av EMK i sin rettsanvendelse, som en følge av strl. § 2 og menneskerettsloven § 2.⁸ Norge ratifiserte RDK i 1970, og straffeloven § 185 gjennomfører Norges forpliktelser etter RDK art. 4 a.

Selv om det eksisterer en god del rettspraksis og juridisk litteratur om straffbare ytringer, finnes det lite nyere høyesterettspraksis og litteratur om emnet. Dette er en utfordring fordi eldre praksis og litteratur ikke sier noe om eventuelle særlige forhold ved ytringer fremsatt på

---

⁷ Ot.prp. nr. 8 (2007-2008) s. 343 og Ot.prp. nr. 22 (2008-2009) s. 424

⁸ Eskeland s. 112

internett som kan påvirke anvendelsen av de strafferettslige bestemmelsene. I underrettspraksis, særlig fra tingrettene, finnes det flere nyere dommer om straffbare ytringer fremsatt på internett. Jeg viser derfor til en del underrettspraksis i avhandlingen, selv om dette tradisjonelt er en kilde med liten selvstendig rettskildemessig vekt i norsk juridisk metode.⁹

Regjeringen la i 2016 frem en forskningsrapport om hatefulle ytringer på internett, som jeg også viser til.

1.4 Avhandlingens videre oppbygning

I kapittel 2 redegjøres det for den generelle begrensningen ytringsfriheten, slik den er regulert i Grunnloven § 100 og EMK artikkel 10, representerer for muligheten for å straffe ytringer. I kapittel 3 redegjør jeg for særtrekk ved ytringer fremsatt på internett og sosiale medier, sammenlignet med ytringer fremsatt i tradisjonelle medier eller på annet vis. Dersom det er noen grunn til at ytringer i sosiale medier skal vurderes annerledes enn andre former for ytringer, må det være mulig å peke på noen særtrekk ved disse ytringene. I kapittel 4 behandles spørsmålet om når man er strafferettslig ansvarlig for egne krenkende ytringer på internett. Her tar jeg for meg straffbarhetsbetingelsene om skyld og overtredelse av et straffebed, herunder strl. §§ 185, 266 og 267. Formålet er å besvare spørsmålet om hvilke ytringer som er straffbare, og hvordan anvendelsen av straffebedene eventuelt påvirkes av særtrekkene som det redegjøres for i kapittel 3. I kapittel 5 behandler jeg spørsmålet om når man kan bli strafferettslig ansvarlig for andres krenkende ytringer på internett og sosiale medier. Først behandler jeg spørsmålet om ansvar for viderefremidling av en annens krenkende ytring. Deretter behandles spørsmålet om hvilke handlinger, eller eventuelt unnlatelser i sosiale medier, som kan føre til medvirkningsansvar for en annens krenkende ytring. Avslutningsvis behandler jeg spørsmålet om strafferettslig ansvar for eieren av plattformen den krenkende ytringen er publisert på. I kapittel 6 gir jeg noen avsluttende bemerkninger.

---

⁹ Eckhoff s. 159

Kapittel 2

Ytringsfriheten som begrensning for å straffe ytringer

2.1 Innledning

Ytringsfriheten kan beskrives som: ”...[D]en friheten alle mennesker har til å gi uttrykk for det de mener og ønsker å si noe om”.¹⁰ I tillegg til at ytringsfriheten sikrer individet en positiv rett til å ytre seg, sikrer den også en negativ rett til fravær av inngrep fra myndighetene, typisk gjennom etterfølgende straff eller sensur av ytringen. Ytringsfriheten representerer derfor en særlig begrensning i muligheten for å straffe krenkende ytringer, men ytringsfriheten er ikke absolutt. For å kunne besvare problemstillingene som ligger til grunn for denne avhandlingen er det derfor hensiktsmessig å redegjøre for den begrensning ytringsfriheten legger på muligheten til å straffe krenkende ytringer.

I norsk rett er ytringsfriheten gitt et særlig vern i Grunnloven § 100, i tillegg til i flere av våre folkerettslige forpliktelser. I rettspraksis om ytringsfriheten har EMK art. 10 spilt en særlig stor rolle.¹¹ Gjennomgangen i dette kapittelet avgrenses derfor til Grl. § 100 og EMK art. 10.

2.2 Grunnloven § 100

2.2.1 Innledning

Ytringsfrihetsbestemmelsen i Grunnloven § 100 var uendret fra 1814 frem til den fikk nytt innhold ved grunnlovsvedtak 30. September 2004. Bakgrunnen for denne revideringen var i hovedsak ulike problemer som knyttet seg til at dagjeldende § 100 var gammel og hadde en upresis og uklar ordlyd. Dette førte blant annet til fortolkningsproblemer, og dermed usikkerhet om ytringsfrihetens grenser, samt usikkerhet om forholdet til Norges internasjonale forpliktelser til å sikre ytringsfrihet.¹² Gjennom denne revideringen ble blant annet prinsippformuleringen i første ledd gjort medienøytral, i motsetning til den tidligere formulering som kun gjaldt trykt skrift.¹³ I likhet med resten av Grunnloven gjennomgikk

---

¹⁰ <https://snl.no/ytringsfrihet>

¹¹ Se blant annet Aall s. 263

¹² NOU 1999:27 s. 19 og 20

¹³ *ibid.* s. 240

bestemmelsen en språklig modernisering ved grunnlovsreformen i 2014, men ble ikke berørt innholdsmessig av denne reformen.¹⁴

Grunnloven § 100 første til tredje ledd har nå følgende utforming:

”Ytringsfrihet bør finne sted.

Ingen kan holdes rettslig ansvarlig for å ha meddelt eller mottatt opplysninger, ideer og budskap med mindre det lar seg forsvare holdt opp imot ytringsfrihetens begrunnelse i sannhetssøken, demokrati og individets frie meningsdannelse. Det rettslige ansvaret bør være foreskrevet i lov.

Frimodige ytringer om statsstyret og hvilken som helst annen gjenstand er tillatt for enhver. Det kan bare settes klart definerte grenser for denne rett der særlig tungtveiende hensyn gjør det forsvarlig holdt opp imot ytringsfrihetens begrunnelser.”

Etter bestemmelsen ordlyd er hovedregelen og utgangspunktet at enhver har rett til å ytre seg, og at ingen kan holdes rettslig ansvarlig, herunder også straffes, for sine ytringer.

Bestemmelsen er som nevnt medienøytral, slik at ytringer fremsatt på internett også er vernet. Både ytringer i privat og offentlig sammenheng er omfattet.¹⁵

2.2.2 Lovlige inngrep i ytringsfrihetsvernet

Ytringsfriheten er ikke absolutt, og vilkår for å gjøre lovlige inngrep i denne finnes i både andre og tredje ledd. Hvilken unntaksregel som skal anvendes avhenger av innholdet i den omstridte ytringen.¹⁶ Andre ledd taler om ytringer i form av opplysninger, ideer og budskap, men sier ikke noe om ytringens innhold. Det gjør derimot tredje ledd som taler om ”frimodige ytringer om statsstyret og hvilken som helst annen gjenstand”. Etter forarbeidene er ’frimodige ytringer’ ytringer det krever mot og uavhengighet for å fremsette, og sikter særlig til kritikk av etablerte oppfatninger og autoriteter.¹⁷ Begrepene ’statsstyrelsen’ og ’hvilken som helst annen gjenstand’ skal leses sammen og forstås som ytringer om politiske og offentlige spørsmål i vid forstand, og temaer av politisk karakter, men ikke begrenset til partipolitikk.¹⁸ Etter dette omfatter andre ledd alle de ytringene som ikke kan karakteriseres som ”frimodige ytringer om statsstyret og hvilken som helst annen gjenstand”.

---

¹⁴ Se blant annet Aall s. 262

¹⁵ NOU 1999:27 s. 239

¹⁶ Borvik s. 186

¹⁷ NOU 1999:27 s. 244

¹⁸ *ibid.* s. 245

Bjørnar Borvik har uttalt at kun ytringer som gir tilskudd til den offentlige debatten omfattes av tredje ledd. Andre ledd omfatter dermed de ytringer som ikke direkte kan knyttes til en realisering av de prosesser den offentlige debatten skal ivareta.¹⁹

2.2.2.1 Lovkravet

Etter andre ledd, andre punktum er det et vilkår at det rettslige ansvaret har hjemmel i lov. Et slikt vilkår følger ikke uttrykkelig av tredje ledd, men mye tyder likevel på at lovkravet også gjelder for inngrep i de ytringer som er omfattet av tredje ledd.²⁰ Lovkravet innebærer for det første et krav om hjemmel i formell lov, som hovedregel skreven lov. For det andre innebærer det et krav om tilstrekkelig klarhet og presisjon ved formuleringen av den aktuelle lovhjemmelen, for å sikre hensynet til forutberegnelighet.²¹ På strafferettens område gjelder allerede et særlig krav om hjemmel i lov for å ilegge straff, både etter Grunnloven § 96 og straffeloven § 14. Også det strafferettslige legalitetsprinsippet innebærer et krav om hjemmel i formell lov, og materielle krav til straffebudets klarhet og presisjon.²² Lovkravet i Grl. § 100 kan derfor ikke sies å være noe strengere enn det strafferettslige lovkravet. Kravet til lovhjemmel for å ilegge straff for ytringer på internett blir nærmere behandlet i avhandlingens kapittel 4, og jeg behandler derfor ikke lovkravet i § 100 nærmere i dette kapittelet.

2.2.2.2 Avveining mot ytringsfrihetens begrunnelser

Det andre vilkåret for å gjøre unntak etter andre ledd er at dette er forsvarlig holdt opp mot ytringsfrihetens begrunnelse i sannhetssøken, demokrati og individets frie meningsdannelse. Etter tredje ledd er vilkåret at særlig tungtveiende hensyn gjør inngrepet forsvarlig holdt opp imot ytringsfrihetens begrunnelser. Begge gir altså anvisning på en avveining mellom inngrepets begrunnelse og ytringsfrihetens begrunnelser, men etter tredje ledd stilles det et krav om særlig tungtveiende hensyn for å gjøre unntak. Denne særregelen gir uttrykk for ytringsfrihetens kobling til demokrati, og at det er ytringer om politiske forhold som er sentrale for ytringsfriheten, og at disse derfor har et sterkere vern.²³

Ytringsfriheten etter Grl. § 100 er særlig begrunnet i de tre hensyn som kommer til uttrykk i andre ledd, første punktum: sannhetssøken, demokrati og individets frie meningsdannelse. I

---

¹⁹ Borvik s. 188

²⁰ Se blant annet Aall s. 277

²¹ NOU 1999:27 s. 243

²² Se blant annet Frøberg s. 70 flg.

²³ Aall s. 264

forarbeidene er disse henholdsvis omtalt som: sannhetsprinsippet, demokratiprinsippet og autonomiprinsippet.²⁴

Sannhetsprinsippet bygger på ideen om at sannheten oppnås gjennom muligheten til å fremme synspunkter og meninger, og at disse meningene blir utfordret og korrigert av andres meninger.²⁵ Etter forarbeidene er en slik forståelse av prinsippet det kanskje mest robuste argumentet for ytringsfrihet.²⁶

Demokratiprinsippet handler om at åpenhet og kritikk er det viktigste for et velfungerende demokrati. Dette bidrar til å sikre demokratiet mot krefter som forsøker å undergrave det. For å sikre demokratiets eksistens er man altså både avhengig av åpenhet rundt de politiske prosesser og myndighetsutøvelsen i samfunnet, og kontrollfunksjonen som oppstår gjennom muligheten for å ytre kritikk mot disse.²⁷ På denne måten fungerer ytringsfriheten også som et supplement til domstolenes kontroll av myndighetsmisbruk.²⁸

Autonomiprinsippet bygger på tanker om at individets åndelige utvikling er avhengig av muligheten til å gi uttrykk for sine egne tanker, og å bli eksponert for andres meninger og informasjon.²⁹ For å utvikle seg til et selvstendig menneske må man delta i samfunnet, og fellesskapet og diskusjonene dette innebærer. Individets synspunkter blir anstendiggjort gjennom dette.³⁰

Avveiningen etter andre ledd, skal etter forarbeidene, foretas i to trinn. Først må man foreta en analyse av det aktuelle inngrepet holdt opp mot begrunnelsene for ytringsfriheten. Dette er for å vurdere i hvilken grad inngrepet gjør skade på disse prosessene. Deretter må analysen avklare hvilke konsekvenser inngrepet eventuelt har for disse prosessene. Inngrep som gjør liten skade på prosessene vil lettere aksepteres, og motsatt vil inngrep som gjør stor skade på en eller flere av prosessene, i liten grad bli akseptert.³¹ Det neste trinnet er selve avveiningen

---

²⁴ NOU 1999:27 s. 23

²⁵ *ibid.* s. 20

²⁶ *ibid.* s. 21

²⁷ *ibid.* s. 24

²⁸ Aall s. 263

²⁹ *l.c.*

³⁰ St.meld. nr. 26 (2003-2004) s. 18

³¹ NOU 1999:27 s. 242

av hensynene bak og nødvendigheten ved inngrepet, mot den eventuelle skaden som inngrepet gjør på ytringsfrihetens begrunnelser.³²

Ytringer som omfattes av tredje ledd er gitt et sterkere vern, ved at særlig tungtveiende hensyn må gjøre inngrepet forsvarlig. Bestemmelsens ordlyd taler for at det skal foretas en tilsvarende totrinns avveining etter tredje ledd, men at det stilles strengere krav til begrunnelsene og hensynene bak det aktuelle inngrepet ved selve avveiningen i trinn to.

2.2.3 Ytringer som typisk vil ha større eller mindre grad av vern

Etter forarbeidene vil man, gjennom de prinsipper som begrunner ytringsfriheten, kunne skille mellom ulike typer ytringer med ulik grad av vern mot inngrep.

Det fremheves at det er de politiske ytringene som bør ha et særlig vern mot inngrep, som følge av de tre prinsippene.³³ Dette følger også av ordlyden i tredje ledd. Politiske ytringer skal forstås vidt, og omfatter alle temaer av offentlig interesse; politiske, samfunnsmessige, moralske og kulturelle spørsmål som borgerne tar stilling til.³⁴ Dette innebærer at ytringer som kan oppfattes for eksempel rasediskriminerende eller ærekrenkende, kan falle inn under ytringsfrihetens kjerneområde.³⁵ Dette forutsetter at den aktuelle ytringen representerer et tilskudd til den offentlige debatten. Rent rasistiske ytringer, som er fremsatt utelukkende for å sjikanere, nyter derfor ikke noe særlig vern.³⁶ For private ytringer bør det gjelde en særlig høy terskel for inngrep, som følge av begrunnelsene for ytringsfriheten, og da særlig autonomiprinsippet og ideen om utviklingen av det myndige mennesket.³⁷

Ytringer som typisk vil nyte et svakere vern er ytringer av ren underholdningsmessig verdi, rent pornografiske ytringer, manipulerende ytringer og kommersielle ytringer.³⁸

---

³² *ibid.* s. 243

³³ *ibid.* s. 29

³⁴ St.meld. nr. 26 (2003-2004) s. 21

³⁵ *ibid.* s. 22

³⁶ Se blant annet Rt-2012-536 avs. 38

³⁷ St.meld. nr. 26 (2003-2004) s. 21

³⁸ *ibid.* s. 23

2.3 EMK artikkel 10

2.3.1 Innledning

EMK art. 10 (1) første og andre punktum har følgende ordlyd:

”Everyone has the right to freedom of expression. This right shall include freedom to hold opinions and to receive and impart information and ideas without interference by public authority and regardless of frontiers.”

Bestemmelsen gir uttrykk for hovedregelen om at alle har rett til å ytre seg uten risiko for inngrep, også straff, fra myndighetene. Etter ordlyden er bestemmelsen medienøytral, slik at også ytringer fremsatt på internett er vernet.

Den europeiske menneskerettsdomstol (EMD) har i flere av sine avgjørelser fremhevet viktigheten av retten til ytringsfrihet. Blant annet i *Handyside mot Storbritannia*: *”Freedom of expression constitutes one of the essential foundations of [a democratic society], one of the basic conditions for its progress and for the development of every man”*.³⁹ At ytringsfriheten er av grunnleggende betydning for et demokratisk samfunn og den enkeltes utvikling, kjenner man igjen fra begrunnelsene bak Grunnloven § 100.

Hvilke ytringer som er vernet er ganske vidt formulert ved uttrykkene ’information’ og ’ideas’. Gjennom EMDs praksis er disse vide uttrykkene gitt nærmere innhold. For det første er det klart at politiske ytringer utgjør selve kjernen av vernet.⁴⁰ Domstolen har også uttalt at temaer av allmenn interesse, ’matters of general interest’, er vernet.⁴¹ EMD har gjort det klart at ytringer som fornærmer og støter andre også er omfattet av vernet. Dette er uttrykt slik i *Handyside mot Storbritannia*: *”...[I]t is applicable not only to ”information” or ”ideas” that are favourably received or regarded as inoffensive or as a matter of indifference, but also to those that offend, shock or disturb the State or any sector of the population”*.⁴² Samtidig er det i praksis gjort klart at også toleranse og likeverd er grunnleggende verdier i et demokratisk og mangfoldig samfunn. Inngrep i ytringer som sprer og rettferdiggjør hat basert på intoleranse kan derfor være nødvendig, så lenge inngrepet oppfyller vilkårene for unntak i bestemmelsens andre ledd.⁴³

---

³⁹ *Handyside mot Storbritannia* avs. 49

⁴⁰ *Lingens mot Østerrike* avs. 44

⁴¹ *Cumpana og Mazare mot Romania* avs. 93

⁴² *Handyside mot Storbritannia* avs. 49

⁴³ Se blant annet *Erbakan mot Tyrkia* avs. 56

EMD har også klart uttalt at en del ytringer faller helt utenfor vernet etter art. 10 (1), fordi de er i strid med konvensjonens grunnleggende verdier. De er dermed et brudd på konvensjonens art. 17 som forbyr misbruk av dens rettigheter.⁴⁴ Dette gjelder typisk ytringer som gir uttrykk for hat basert på etnisitet, rase eller religion, revisjonistiske ytringer (for eksempel holocaustfornektelse) og ytringer som representerer trusler mot den demokratiske orden.⁴⁵

2.3.2 Lovlige inngrep i ytringsfrihetsvernet

Heller ikke ytringsfrihetsvernet etter EMK art. 10 er absolutt, og vilkårene for å gjøre lovlige inngrep er gitt i art. 10 (2):

”The exercise of these freedoms, since it carries with it duties and responsibilities, may be subject to such formalities, conditions, restrictions or penalties as are prescribed by law and are necessary in a democratic society, in the interests of national security, territorial integrity or public safety, for the prevention of disorder or crime, for the protection of health or morals, for the protection of the reputation or rights of others, for preventing the disclosure of information received in confidence, or maintaining the authority and impartiality of the judiciary”.

Det stilles altså tre kumulative vilkår for å gjøre inngrep i ytringsfriheten etter EMK. For det første kreves det at inngrepet er hjemlet i lov, ”prescribed by law”. For det andre må inngrepet være begrunnet i et av formålene som bestemmelsen lister opp. Og endelig stilles det krav til inngrepets nødvendighet, ”necessary in a democratic society”.

2.3.2.1 Lovkravet

Dette vilkåret innebærer at inngrepet må ha hjemmel i nasjonal rett. EMD har formulert hjemmelskravet i art. 10 (2) slik: *”...[T]he impugned measures should have basis in domestic law. It also refers to the quality of the law in question, requiring that it be accessible to the persons concerned and formulated with sufficient precision to enable them – if need be, with appropriate legal advice – to foresee, to a degree that is reasonable in the circumstances, the consequences which a given action may entail”.*⁴⁶ Det stilles altså krav til hjemmelsgrunnlagets tilgjengelighet og klarhet. Dette er begrunnet i hensynet til forutberegnelighet, i likhet med det strafferettslige legalitetsprinsippet i norsk intern rett.

---

⁴⁴ Se Seurot mot Frankrike

⁴⁵ Se Borvik s. 60 og EMDs fact sheet om hate speech s. 2-4

⁴⁶ Tolstoy Miloslavsky mot Storbritannia avs. 37

EMKs lovkrav omfatter også sedvanerett og er således mer omfattende enn lovkravet i Grunnloven.⁴⁷ Den formelle siden er derfor dekket av det interne strafferettslige legalitetsprinsipp.

2.3.2.2 De legitime formål

Til forskjell fra Grunnloven § 100 oppstiller EMK art. 10 (2) en uttømmende liste over formål som kan begrunne inngrep i ytringsfriheten. Til gjengjeld er disse formålene svært vidt formulert. For denne avhandlingens tema er det vernet av andres omdømme eller rettigheter, ”the protection of the reputation or rights of others”, som er det sentrale av disse formålene.

2.3.2.3 Nødvendighetsvurderingen

Vilkåret er i realiteten en anvisning på at det skal gjøres en bred helhetsvurdering av inngrepets nødvendighet.⁴⁸ I saker fra EMD er det fremhevet at det skal vurderes om inngrepet var begrunnet i tvingende samfunnshensyn, ”pressing social need”,⁴⁹ og om inngrepet var forholdsmessig med tanke på formålet man ønsket å oppnå.⁵⁰ Ved nødvendighetsvurderingen er medlemsstatene tilkjent en betydelig, men ikke ubegrenset, skjønnsmargin.⁵¹ I EMDs praksis er det også fremhevet at ytringens form kan ha betydning for denne vurderingen. Ved at ytringens form kan ha betydning for dens skadepotensial, vil den igjen kunne få betydning for inngrepets forholdsmessighet.⁵² Særlig aktuelt for denne avhandlingen kan det nevnes at domstolen har uttalt at skadepotensialet er klart større for ytringer fremsatt på internett, enn i tradisjonelle trykte medier, og at dette kan forsvare strengere inngrep i ytringer fremsatt på internett.⁵³

---

⁴⁷ Se blant annet Frøberg s. 72

⁴⁸ Borvik s. 158

⁴⁹ Se blant annet Cumpana og Mazare mot Romania avs. 88

⁵⁰ Murphy mot Irland avs. 68

⁵¹ *ibid.* avs. 66

⁵² *ibid.* avs. 69

⁵³ Editorial board of Pravoye Delo og Shtekel mot Ukraina avs. 63

Kapittel 3

Særtrekk ved ytringer på internett

3.1 Innledning

For å besvare problemstillingene i denne avhandlingen er det nødvendig å undersøke om det er egenskaper ved internett og sosiale medier, som gjør at ytringer som er fremsatt der skiller seg fra ytringer som er fremsatt på annen måte. I dette kapitlet redegjøres det for noen særtrekk ved ytringer som er fremsatt på sosiale medier, som jeg mener er av betydning for avhandlingens tema. Disse er: tilgjengelighet og manglende redaksjonell kontroll, spredningsmuligheter, interaksjon med andre brukere og anonymitet.

3.2 Tilgjengelighet og manglende redaksjonell kontroll

Et fellestrekk ved de fleste sosiale mediene er at det er enkelt å opprette en bruker der.⁵⁴ De ulike sosiale mediene er også bygget opp på en måte som gjør det enkelt å ytre seg. Muligheten til å publisere en ytring ligger gjerne bare et tastetrykk unna.⁵⁵ Til forskjell fra de tradisjonelle mediene er det ingen redaksjonell kontroll når det gjelder hvilke ytringer som publiseres i de sosiale mediene.⁵⁶ Disse egenskapene bidrar til at sosiale medier fremstår, for folk flest, som mer tilgjengelige enn de tradisjonelle mediene.⁵⁷ Samtidig har mange begrenset kunnskap om hvilke rettslige begrensninger som gjelder, og hvilket ansvar man kan pådra seg når man ytrer seg offentlig.⁵⁸ I de tradisjonelle mediene avhjelpest slik uvitenhet hos den som ytrer seg, gjennom redaktørfunksjonen. Når hver enkelt nærmest er sin egen redaktør og publisist, og mange har liten kunnskap om reglene som gjelder for offentlige ytringer, vil en del publiserte ytringer på sosiale medier ikke sluppet gjennom i de tradisjonelle redaktørstyrte mediene.⁵⁹

Uvitenhet om rettslige reguleringer kan gi grunnlag for straffrihet etter regelen i straffeloven § 26; den som på gjerningstidspunktet ikke kjente til at handlingen var ulovlig på grunn av uvitenhet om rettsreglene kan straffes så lenge uvitenheten var uaktsom. Det har vært høy terskel for å frifinne grunnet aktsom rettsuvitenhet i norsk rettspraksis, og forarbeidene til ny

---

⁵⁴ Se blant annet Wessel-Aas s. 21

⁵⁵ *ibid.* s. 22

⁵⁶ Hagen s. 34

⁵⁷ Se blant annet Røys mfl. s. 162

⁵⁸ Wessel-Aas s. 74

⁵⁹ Se blant annet Røys mfl. s. 167

straffelov forutsetter at dette opprettholdes også etter denne.⁶⁰ Det skal foretas en konkret vurdering i den enkelte sak, der både forhold ved gjerningspersonen og ved lovreguleringen er av betydning. Det avgjørende er om gjerningspersonen handlet forsvarlig etter forholdene.⁶¹ Den manglende kunnskapen knytter seg her ikke til at ytringen er fremsatt på internett, men reglene om offentlige ytringer generelt, og får derfor neppe betydning.

At muligheten til å ytre seg er så tilgjengelig på de sosiale mediene, betyr også at den aktuelle ytringen når publikum nærmest samtidig som publisisten tar beslutningen om å ytre seg.⁶² Dette er en betydelig forskjell fra de tradisjonelle mediene, hvor den redaksjonelle silingen og de praktiske sidene ved distribusjonen, gjør at det går lengre tid fra beslutningen om å ytre seg tas til ytringen blir tilgjengelig for publikum. Det er stor risiko for at mindre gjennomtenkte ytringer fremsatt i affekt publiseres i sosiale medier. Slik spontanitet kan også kjennetegne ytringer som er fremsatt muntlig, og er derfor ikke utelukkende et særtrekk ved ytringer på sosiale medier.

3.3 Spredningsmuligheter

En annen egenskap ved de sosiale mediene, er at det er mulig med omfattende spredning av ytringer.⁶³ På Facebook finnes det en egen delefunksjon, på Twitter kan man ”retvitte” og på Instagram kan man ”regramme”.⁶⁴ Alle disse funksjonene har til felles at den opprinnelige ytringen blir publisert på nytt av den som videreformidler. Det vil også være en henvisning til den opprinnelige publisisten. På denne måten blir den aktuelle ytringen tilgjengelig for dem som følger eller er ”venn” med den som deler. Dermed kan ytringen bli tilgjengelig for flere mottakere enn den opprinnelige publiseringen. Som regel er det også lagt opp til at man enkelt kan videreformidle det aktuelle innlegget i andre sosiale medier, enn der ytringen opprinnelig ble publisert. I tillegg åpner teknologien for andre måter å spre ytringer på, for eksempel gjennom kopiering eller ved å ta en skjermdump. Slike muligheter for omfattende spredning finner man ikke i de tradisjonelle mediene. Dette særtrekket kan få betydning på flere måter. For det første kan en krenkende ytring på internett nå et stort publikum gjennom omfattende spredning, og dermed oppleves mye mer belastende for den krenkede. Dette kan føre til at

---

⁶⁰ NOU 2002:4 s. 228

⁶¹ Ot.prp. nr. 90 (2003-2004) s. 429

⁶² Wessel-Aas s.74

⁶³ Se blant annet Aalen s. 139

⁶⁴ ibid s. 147

mindre krenkende ytringer, som i seg selv ikke er veldig alvorlige, i realiteten blir en mer alvorlig krenkelse.

Et annet aspekt ved denne egenskapen er ukritisk deling av andres krenkende ytringer. Mange tror nok at de ikke kan holdes ansvarlig for å dele en krenkende ytring, fordi det ikke var de som opprinnelig fremsatte den.⁶⁵ Spørsmålet om man kan pådra seg straffansvar når man videreformidler andres krenkende ytringer behandles nærmere i kapittel 5.

Spredning kan også føre til at den som opprinnelig ytret seg mister kontrollen over ytringen. I og med at spredningen skjer raskt, kan det å slette ytringen være forgjeves. Innlegget er allerede delt, og det er dermed umulig å angre seg.⁶⁶ Dette er også en side av vedvarenhet og søkbarhet, som er andre egenskaper ved nettkommunikasjon.⁶⁷ Selv om man har slettet ytringen, har man ikke kontroll på om noen har lagret den. Og dersom andre har delt den, kan den med relativt enkle midler gjenfinnes og spres på nytt lenge etter den opprinnelige publiseringen.⁶⁸ Dette aktualiserer spørsmålet om man kan holde eieren av den plattformen som ytringen publiseres på ansvarlig for ikke å fjerne en krenkende ytring. Spørsmålet behandles nærmere i avhandlingens kapittel 5.

3.4 Interaksjon med andre brukere

De sosiale mediene er lagt opp slik at man enkelt kan reagere og gi respons på andres ytringer.⁶⁹ Dette kan for eksempel skje gjennom kommentarer og ”likes”. Dermed kan avsenderen raskt få reaksjoner og bekreftelser på sitt budskap. Det er som regel også enkelt å søke opp og ta kontakt med andre brukere.

Mange ytringer i sosiale medier publiseres i ”lukkede” grupper. Det kan gi seg utslag i det som gjerne omtales som ekkokammereffekten, ved at kun personer med like meninger deltar i samtalen, og forsterker meninger de allerede har. Dette kan igjen føre til at terskelen for hva som er akseptable ytringer flyttes, og i enkelte grupperinger derfor er i utakt med gjeldende

---

⁶⁵ Wessel-Aas s. 95

⁶⁶ Se blant annet Røys mfl. s. 199

⁶⁷ Aalen s. 81 flg.

⁶⁸ Se Aalen s. 103 og 143, og Røys mfl. s. 169

⁶⁹ Aalen s. 147

rett.⁷⁰ Denne egenskapen har dermed også en side til problematikken med rettslig uvitenhet som er omtalt i punkt 3.2.

Strafferettslig kan det oppstå spørsmål om man kan pådra seg ansvar for egne reaksjoner på andres krenkende ytringer. Dette blir nærmere behandlet i avhandlingens kapittel 4.

Et annet aspekt ved denne egenskapen er at ytringer i sosiale medier blir en del av en større kontekst sammen med andre brukeres ytringer. Dette er et særtrekk som ikke kan finnes igjen for ytringer fremsatt på annen måte.⁷¹ I underrettspraksis om ytringer på internett kan man se at konteksten, herunder andres ytringer, inngår som momenter i vurderingen av ytringens meningsinnhold og grad av krenkelse. Det redegjøres nærmere for dette i avhandlingens kapittel 4.

3.5 Anonymitet

Muligheten til å ytre seg anonymt eller under pseudonym er større på internett enn i tradisjonelle medier eller andre ytringsmåter.⁷² I tillegg til den faktiske anonymiteten kan de sosiale mediene også gi brukeren en følelse av opplevd anonymitet. Ved at man kan sitte hjemme hos seg selv ”skjult” bak tastaturet og skjermen, og på avstand fra dem som eksponeres for ytringen. Flere studier har funnet at terskelen for å ytre seg sjikanerende og krenkende er lavere når man er anonym.⁷³ Dette særtrekket representerer en stor og viktig begrensning for å anvende strafferettslige verktøy mot krenkende ytringer på internett. Det er ikke mulig å straffe noen man ikke vet hvem er.

Mer konkret kan dette særtrekket få betydning som et moment ved straffutmålingen. Begrunnet i straffens allmennpreventive funksjon, vil de som blir tatt for å ytre seg sjikanerende og krenkende på internett bli ilagt en følbar reaksjon, for å sende et signal om at samfunnet ikke godtar slik atferd.⁷⁴

---

⁷⁰ Se blant annet Aalen s. 224

⁷¹ Se blant annet Bing s. 41

⁷² Se blant annet Aalen s. 68 og Hagen s. 143

⁷³ Se Røys mfl. s. 169, 196 og 205, og Aalen s. 218

⁷⁴ Se for eksempel straffutmålingen i tingrettsdommen TBRON-2016-125647

Kapittel 4

Strafferettslig ansvar for egne krenkende ytringer på internett

4.1 Innledning

I dette kapitlet behandles spørsmålet om når man kan straffes for krenkende ytringer som man selv har publisert på internett. Etter norsk rett må alle de fire straffbarhetsvilkårene være oppfylt for å kunne straffe noen; overtredelse av et straffebud, utvist subjektiv skyld, tilregnelighet og fravær av straffrihetsgrunner. I dette kapitlet behandles vilkåret om overtredelse av et straffebud og kravet til utvist skyld, og hvordan disse eventuelt påvirkes av at den aktuelle ytringen er fremsatt på sosiale medier. Som det fremgår innledningsvis i avhandlingen er det bestemmelsene i straffeloven §§ 185, 266 og 267 som behandles.

4.2 Straffeloven § 185 – hatefulle ytringer

Straffeloven § 185 har følgende ordlyd:

”Med bot eller fengsel inntil 3 år straffes den som forsettlig eller grovt uaktsomt offentlig setter frem en diskriminerende eller hatefull ytring. Som ytring regnes også bruk av symboler. Den som i andres nærvær forsettlig eller grovt uaktsomt fremsetter en slik ytring overfor en som rammes av denne, jf. annet ledd, straffes med bot eller fengsel inntil 1 år. Med diskriminerende eller hatefull ytring menes det å true eller forhåne noen, eller fremme hat, forfølgelse eller ringeakt overfor noen på grunn av deres

- a) hudfarge eller nasjonale eller etniske opprinnelse,*
- b) religion eller livssyn,*
- c) homofile orientering, eller*
- d) nedsatte funksjonsevne.”*

4.2.1 De objektive vilkårene

4.2.1.1 Ytringen må være fremsatt offentlig eller i andres nærvær

Den aktuelle ytringen må enten være fremsatt offentlig, eller overfor en som rammes av den i andres nærvær. Straffeloven § 10 gir legaldefinisjonen på hva som menes med offentlig sted og offentlig handling i straffeloven. En handling som består i å fremsette en ytring er offentlig når den er fremsatt på en måte som gjør den egnet til å nå et større antall personer, etter bestemmelsens andre ledd, andre punktum.

Ordlyden i bestemmelsen er teknologinøytral, og taler for at også ytringer på internett er omfattet. Etter forarbeidene til ny straffelov skal et større antall personer forstås som 20 til 30 personer.⁷⁵ Det uttales også klart at § 10 andre ledd, andre punktum omfatter budskap som fremsettes over åpne internettsider.⁷⁶ Hva som menes med åpne internettsider er ikke nærmere presisert. Straffelovkommisjonen har i sin utredning uttalt at ytringen også regnes som offentlig dersom den er lagt ut på internett, forutsatt at passord eller liknende ikke gjør tilgangen begrenset.⁷⁷

I en dom avsagt i 2016 av Brønnøy tingrett⁷⁸ ble en ytring publisert i en Facebook-gruppe ansett som offentlig, fordi den var fremsatt på en måte som gjorde den egnet til å nå et større antall personer. Det ble fremhevet at andre brukere hadde likt og kommentert innlegget. I en dom fra Jæren tingrett fra 2016⁷⁹ var den aktuelle ytringen publisert som en kommentar på en annen brukers innlegg. Retten kom til at ytringen var fremsatt offentlig, og la vekt på at dette var en åpen profil, og at det opprinnelige innlegget var ”likt” av 433 personer og kommentert av 81 personer. I en dom fra Oslo tingrett avsagt i 2016⁸⁰ hadde tiltalte publisert ytringen som et innlegg på en annens åpne Facebook-side. Dette ble også ansett som offentlig uten at retten gikk noe nærmere inn og vurderte dette.

Etter dette er det avgjørende for om ytringer på internett er fremsatt offentlig, om måten publiseringen har skjedd på gjør at ytringen er egnet til å nå 20 til 30 personer. Dette gjelder uavhengig av om siden ellers er utilgjengelig uten passord eller innlogging. Dette vil ofte være tilfellet ved ytringer publisert på sosiale medier.

Alternativet om at ytringen er fremsatt i andres nærvær overfor en som rammes av den, er ment og skulle ramme ytringer som er fremsatt i halvoffentlige eller private omgivelser. Dette ble tatt inn som en konsekvens av at bestemmelsen om ærekrenkelser ikke ble videreført i ny straffelov. Straffen for disse ytringene er satt lavere enn for de offentlige ytringene fordi skadepotensialet er mindre.⁸¹ Ordlyden er også her teknologinøytral, og taler for at ytringer som er publisert på internett, men ikke regnes som offentlig etter strl. § 10, likevel kan

---

⁷⁵ Ot.prp.nr.90 (2003-2004) s. 409

⁷⁶ l.c.

⁷⁷ NOU 2002:4 s. 208

⁷⁸ TBRON-2016-125647

⁷⁹ TJARE-2016-72797

⁸⁰ TOSLO-2016-51378

⁸¹ Ot.prp.nr.22 (2008-2009) s. 399

rammes av strl. § 185. Dette forutsetter at ytringen er publisert på en måte som gjør at den anses fremsatt ovenfor en som rammes, og i andres nærvær. Eksempelvis dersom ytringen er publisert som en melding på profilen til en som rammes, og dette er en lukket profil hvor færre enn 20 brukere har tilgang til innholdet.

4.2.1.2 Ytringen må være diskriminerende eller hatefull

Etter bestemmelsen menes det med diskriminerende eller hatefull ytring: ”å true eller forhåne noen, eller fremme hat, forfølgelse eller ringeakt overfor noen...”. Forarbeidene til bestemmelsen utdyper ikke hva som ligger i disse begrepene. Men ut fra en naturlig språklig forståelse vil bestemmelsen i alle fall ramme trusler mot noen på grunn av deres tilhørighet til en av gruppene som er gitt vern gjennom bestemmelsen. Eller oppfordringer til å utsette noen for ulovlige handlinger på grunn av deres tilhørighet til en av de beskyttede grupper.

Straffeloven § 185 gjennomfører Norges forpliktelser etter RDK art. 4.⁸² Ved tolking av bestemmelsen vil uttalelser fra rasediskrimineringskomiteen være en viktig rettskilde.⁸³ Bestemmelsen må også tolkes innskrenkende av hensyn til ytringsfriheten, slik at bare kvalifisert krenkende ytringer rammes.⁸⁴

I høyesterettspraksis om bestemmelsen har det vært noe uklart hvor terskelen ligger for når en ytring er kvalifisert krenkende. Dommen inntatt i Rt-2002-1618 (Sjølie) gjaldt en appell som var fremført i forbindelse med et nynazistisk arrangement, og som blant annet inneholdt nedsettende karakteristikk av jøder og innvandrere. Flertallet i Høyesterett uttalte at bestemmelsen omfattet ytringer som oppfordrer til, eller gir tilslutning til, integritetskrenkelser. Et annet moment er om ytringen innebærer en grov nedvurdering av en gruppes menneskeverd. Samtidig må den anvendes med de begrensninger som følger av Grl. § 100.⁸⁵ Flertallet la vekt på at det ikke var tale om fremsettelse av trusler eller anvisning på konkrete tiltak mot de omtalte gruppene, og frifant derfor den tiltalte. Den aktuelle ytringen var dermed ikke kvalifisert som tilstrekkelig krenkende og derfor vernet av ytringsfriheten. Resultatet i denne dommen førte senere til kritikk fra FNs rasediskrimineringskomité,⁸⁶ som

---

⁸² Se blant annet Ot.prp.nr.48 (1969-1970) s. 9

⁸³ Ot.prp.nr.8 (2007-2008) s. 343

⁸⁴ NOU 2002:4 s. 299

⁸⁵ Rt-2002-1618 (Sjølie) s. 1624

⁸⁶ Uttalelse fra FNs rasediskrimineringskomité av 15. august 2005

mente at Norge hadde brutt sine forpliktelser etter rasediskrimineringskonvensjonen art. 4 ved frifinnelsen.

Etter tidspunktet for forholdet som lå til grunn for tiltalen i Rt-2002-1618, har terskelen for å straffe rasistiske ytringer blitt senket gjennom lovendring og grunnlovsendring.⁸⁷

Departementet har lagt til grunn at disse lovendringene medfører at resultatet i Rt-2002-1618 ikke ville blitt det samme etter disse lovendringene, og at avgjørelsen i saken ikke representerer gjeldende rett på området lenger. Dette kan også være tilfellet for annen rettspraksis tiden fra før disse lovendringene trådte i kraft. Disse forholdene ble vektlagt av Høyesterett i dommen inntatt i Rt-2012-536 (dørvakt).⁸⁸ Retten la til grunn at terskelen for om en ytring er kvalifisert krenkende nå var lavere enn den som ble lagt til grunn i Sjølie-saken, og at det avgjørende for anvendelsen av bestemmelsen var hvilken terskel Grunnloven § 100 satt for slike ytringer. Høyesterett foretok deretter en vurdering av det aktuelle utsagnet opp mot de verdier ytringsfriheten skal beskytte. Retten konkluderte med at den aktuelle ytringen kun hadde som formål å nedverdige fornærmede ut fra hans hudfarge, og dermed ikke hadde noe til felles med ytringsfrihetens kjerneverdi. Retten kom til at ytringen innebar en grov nedvurdering av en gruppes menneskeverd, og la ikke vekt på at ytringen ikke innebar trusler eller anvisning på konkrete tiltak.⁸⁹ Etter denne dommen fra Høyesterett fremstår det som klart at terskelen for å anvende straff på rene sjikaneytringer ligger lavere enn for andre ytringer som rammes av bestemmelsen. Dersom den aktuelle ytringen er fremsatt som en del av den offentlige debatten, for eksempel som et politisk budskap, vil terskelen for om ytringen er kvalifisert krenkende være høyere.

Oslopolitiets hatkriminalgruppe har foretatt en sammenfatning av momenter fra forarbeidene og rettspraksis som inngår i vurderingen av om en ytring er kvalifisert krenkende.⁹⁰ I tillegg til de momentene som fremkommer i dommen inntatt i Rt-2012-536, nevnes her blant annet: at den som utsagnet retter seg mot har en utsatt posisjon, hvor konkret ytringen er, graden av spredning eller publisitet ytringen kan få og om det oppfordres til vold eller integritetskrenkelser.

---

⁸⁷ Ot.prp.nr.8 (2007-2008) s. 249

⁸⁸ I saken ble tiltalte dømt for overtredelse av strl. 1902 § 135a, etter at han i beruset tilstand hadde fremsatt grove beskyldninger og sjikanøse utsagn som omhandlet fornærmedes hudfarge og etniske opprinnelse, mot en dørvakt på et utested

⁸⁹ Rt-2012-536 avs. 38

⁹⁰ Oslopolitiets hefte om hatkriminalitet s. 34

Ytringer publisert i sosiale medier har et stort potensial for spredning og publisitet. Slike ytringer vil dermed lettere være kvalifisert krenkende.

For å ta stilling til om den aktuelle ytringen rammes av straffebudet, må det foretas en tolkning av den for å fastlegge meningsinnholdet. Det avgjørende ved denne tolkningen er hvordan den alminnelige leser eller tilhører oppfatter ytringen ut fra konteksten den fremsettes i.⁹¹ ”De enkelte utsagn kan altså ikke tolkes isolert, men må bedømmes samlet og innenfor den ramme de ble fremsatt...”.⁹² Konteksten ytringen er fremsatt i vil dermed få betydning for tolkningen. Et viktig poeng som er fremholdt i forarbeidene, er at en person kun skal straffes for det vedkommende faktisk og uttrykkelig har uttalt, eller en mening som med rimelig stor grad av sikkerhet kan utledes av utsagnet.⁹³ Denne forsiktighetsregelen utgjør en viktig begrensning for i hvilken grad man kan tillegge ytringens kontekst betydning i tolkningen. I Rt-2012-536 uttalte Høyesterett at den aktuelle ytringens tilsynelatende spontane karakter ikke fikk betydning for tolkningen meningsinnholdet.⁹⁴

At den aktuelle ytringen er fremsatt i sosiale medier kan etter dette få betydning for tolkning av meningsinnholdet. Et særtrekk for ytringer fremsatt i sosiale medier er at de blir en del av en større kontekst sammen med ytringer fra andre brukere. At andres ytringer blir tillagt vekt i tolkningen av en ytring som er fremsatt i sosiale medier finnes det blant annet et eksempel på i en dom fra Jæren tingrett,⁹⁵ hvor retten uttalte: ”Retten presiserer at den ikke skal ta stilling til lovligheten av artikkelen eller Bs innlegg, men disse er relevante for bedømmelsen av konteksten for tiltaltes ytring”. Den aktuelle ytringen hadde tiltale publisert som en kommentar under et innlegg som brukeren B hadde publisert på sin Facebook-profil, sammen med en lenke til en artikkel fra en nettavis.

Også spontanitet kan være et kjennetegn ved ytringer i sosiale medier. Den nevnte uttalelsen i Rt-2012-536 taler for at dette er et moment som ikke vil få betydning ved tolkningen av ytringens meningsinnhold. Dette må også sees i sammenheng med at Høyesterett har uttalt at det avgjørende for tolkningen er hvordan det alminnelige publikum oppfattet ytringen.

---

⁹¹ Rt-2012-536 avs. 18

⁹² ibid. avs. 19

⁹³ Ot.prp.nr.33 (2004-2005) s. 189

⁹⁴ Rt-2012-536 avs. 24

⁹⁵ TJARE-2016-72797

4.2.1.3 Ytringen må være diskriminerende eller hatefull ut fra bestemte kriterier

Den aktuelle ytringen må være diskriminerende eller hatefull på grunn av noens tilhørighet til gruppene som listes opp i bestemmelsens andre ledd, bokstav a til d. Disse omtales kort her:

a) Hudfarge, nasjonal eller etnisk opprinnelse

Dette alternativet gjennomfører rasediskrimineringskonvensjonens art. 4, som forplikter statene til å kriminalisere ytringer som gir uttrykk for raseoverlegenhet og rasehat, og oppfordring til diskriminering og voldsutøvelse begrunnet i noens hudfarge eller opprinnelse.

b) Religion eller livssyn

Alternativet omfatter alle religioner og livssyn, også de sekulære.⁹⁶ For å oppnå strafferettslig vern må det trolig stilles noen krav til en viss utbredelse og helhetlig livsanskuelse.⁹⁷

c) Homofil orientering

Alternativet omfatter også bifil orientering,⁹⁸ og ble tilføyd i 1981. Det ble vurdert utelatt fra gjeldende straffelov med den begrunnelse at allment aksepterte grupperinger ikke behøver noen særskilt beskyttelse. Det ble likevel konkludert med at det strafferettslige vernet fortsatt kunne ha betydning, og alternativet ble derfor videreført.⁹⁹ I tilknytning til dette alternativet er det i rettspraksis gjort klart at direkte sitater eller nær gjengivelse fra Bibelen ikke rammes av bestemmelsen.¹⁰⁰ Det samme må trolig også gjelde andre religiøse tekster.

d) Nedsatt funksjonsevne

Dette alternativet er tilføyd mest nylig av de beskyttede grupper.¹⁰¹ Fysiske, psykiske og kognitive funksjoner er omfattet. For en nærmere fastlegging av uttrykket må det sees hen til tolkningen av uttrykket i diskrimineringslovgivningen for øvrig.¹⁰²

4.2.2 Skyldkravet

Bestemmelsen rammer både forsettlig og grovt uaktsomme overtredelser. Det følger av straffeloven § 22 og § 23 andre ledd når det foreligger henholdsvis forsett og grov

---

⁹⁶ Ot.prp.nr.33 (2004-2005) s. 215

⁹⁷ Rapport om hatefulle ytringer s. 36

⁹⁸ Ot.prp.nr.29 (1980-1981) s. 15

⁹⁹ NOU 2002:4 s. 299

¹⁰⁰ Rt-1984-1359 s. 1365

¹⁰¹ Prop.131 L (2012-2013)

¹⁰² Ot.prp.nr.8 (2007-2008) s. 343

uaktsomhet. Alternativet som også gjør grovt uaktsomme overtredelser av bestemmelsen straffbare, ble tatt inn i 2005. Formålet var å styrke vernet etter bestemmelsen gjennom å forenkle bevissituasjonen, ved at vurderingen flyttes fra siktedes tankeprosess på gjerningstidspunktet, til en vurdering som i større utstrekning knyttes til selve handlingen.¹⁰³ Skyldkravet innebærer at den som ytret seg enten ønsket å fremsette en hatefull ytring, visste eller holdt det for mest sannsynlig at vedkommende gjorde dette, eller kan bebreides sterkt for at dette skjedde. For å kunne ilegge straff stilles det dermed ikke noe krav om at vedkommende faktisk hadde en hatefull hensikt. Det er tilstrekkelig at ytringen kan tolkes slik at den oppfyller de øvrige vilkår, og at vedkommende kan bebreides sterkt for ikke ha forstått at ytringen ville bli oppfattet slik.¹⁰⁴

I en dom avsagt i 2015 av Borgarting lagmannsrett finnes et eksempel fra rettspraksis som viser det nære forholdet mellom skyldkravet og kontekstens betydning ved tolkning av en ytring, der den aktuelle ytringen var fremsatt i sosiale medier.¹⁰⁵ I en gruppe på Facebook var det publisert en lenke til en nyhetssak om en muslimsk homofil kvinne som var utsatt for en voldsepisode i Oslo. Tiltalte hadde i en kommentar under dette innlegget uttalt at kvinnen som var omtalt i saken burde ha blitt steinet, fordi praktisering av homofili skal straffes med døden. Lagmannsrettens bestemmende mindretall kom til at tiltaltes forklaring om at han trodde den aktuelle nyhetssaken dreide seg om en episode som hadde skjedd i Somalia måtte legges til grunn. Tolket i en slik kontekst kunne ytringen forstås som en meningsytring om hva som ville vært riktig etter islamsk rett i et muslimsk land. Ytringen var dermed ikke kvalifisert krenkende etter strl. 1902 § 135a, og tiltalte ble frifunnet.

I en dom fra Brønnøy tingrett avsagt i 2016¹⁰⁶ ble det, ved skyldvurderingen, lagt vekt på at den som ytrer seg i sosiale medier ikke har kontroll på hvem som er mottaker av ytringen. Domfelte ble ikke hørt i at ytringen var ment som en spøk, ettersom han på grunn av ytringens objektive grovhet måtte forstå at ytringen var egnet til å fremstå krenkende for noen av dem som kunne komme til å lese innlegget.

---

¹⁰³ Ot.prp.nr.33 (2004-2005) s. 188

¹⁰⁴ Rapport om hatefulle ytringer s. 38

¹⁰⁵ LB-2014-174730

¹⁰⁶ TBRON-2016-125647

Skyldkravet omfatter også at handlingen er fremsatt offentlig. I en sak fra Oslo tingrett fra 2016,¹⁰⁷ hadde tiltalte fremsatt ytringen på fornærmedes åpne profil på Facebook, men forklarte at meningen var at den skulle sendes som en personlig melding til denne. Retten kom til at tiltalte i alle fall hadde handlet grovt uaktsomt med hensyn til vilkåret om offentlig fremsettelse, fordi han ikke hadde undersøkt nærmere hvor meldingen havnet før han publiserte den.

4.2.3 Avsluttende bemerkninger

Ut fra tilgjengelig underrettspraksis synes det klart at straffeloven § 185 er en meget praktisk bestemmelse å anvende for en del krenkende ytringer som fremsettes i sosiale medier. Det forhold at ytringen er lagt ut på sosiale medier, med det spredningspotensialet dette medfører, gjør at ytringen lettere anses kvalifisert krenkende. Også tolkningen av ytringens meningsinnhold påvirkes av at den er publisert på sosiale medier, ved at andre brukeres ytringer utgjør en del av ytringens kontekst. Etter mitt syn kan den økte bruken av sosiale medier føre til at bestemmelsen blir mer aktuell. Der en del slike ytringer tidligere ble fremført i private sammenhenger, og dermed ikke kunne straffes, opplever nok mange at det man ytrer seg om til sine ”venner” på sosiale medier også foregår i en privat sammenheng, med lav terskel for hva som er tillatt. Det er derimot tilstrekkelig at ytringen er egnet til å nå 20-30 personer for at den er offentlig, noe som ofte vil være tilfellet når den legges ut på sosiale medier. Det er derfor sannsynlig at mange flere slike ytringer nå blir fremsatt offentlig. Publisering i sosiale medier gjør det også enkelt å bevise at en straffbar ytring faktisk er fremsatt. Jeg har ikke klart å identifisere noen forhold ved ytringer fremsatt på sosiale medier, som fører til begrensninger i bruken av bestemmelsen.

4.3 Straffeloven § 266 – hensynsløs atferd

Straffeloven § 266 har følgende ordlyd:

”Den som ved skremmende eller plagsom opptreden eller annen hensynsløs atferd forfølger en person eller på annen måte krenker en annens fred, straffes med bot eller fengsel inntil 2 år”.

---

¹⁰⁷ TOSLO-2016-51378

4.3.1 De objektive vilkårene

4.3.1.1 Skremmende eller plagsom opptreden eller annen hensynsløs atferd

Bestemmelsens ordlyd utelukker ikke at også ytringshandlinger er omfattet. Straffebudet er etter sin ordlyd også teknologinøytralt, og ytringer fremsatt på internett vil derfor i utgangspunktet være omfattet. At ytringer publisert på internett er omfattet fremgår også klart av forarbeidene hvor det uttales: ”Etter ordlyden rammer straffebudet den som krenker en annens fred. Dette omfatter også krenkelser ved bruk av mobiltelefon og annen elektronisk kommunikasjon....”¹⁰⁸

For at den aktuelle ytringen skal rammes av bestemmelsen må den fremsettes på en kvalifisert skremmende eller plagsom måte. Dette innebærer at uavhengig av hvilket av disse alternativene ytringen karakteriseres som, må den være hensynsløs for at den skal kunne straffes.¹⁰⁹ Hvorvidt ytringen kan karakteriseres som hensynsløs avgjøres etter en helhetsvurdering hvor tid, sted og forhold ved den fornærmede kan få betydning. Som eksempel på hvordan disse momentene kan gjøre seg gjeldende, uttales det i forarbeidene at krenkelsen lettere anses å være hensynsløs dersom den skjer på natten eller den fornærmede er svært gammel.¹¹⁰ At atferden må være hensynsløs utelukker dagliglivets små krenkelser, og forutsetter at handlingen fremstår som klart moralsk forkastelig.¹¹¹ Av Rt-2014-669 fremgår følgende om den nedre grense for det tilsvarende straffebudet i straffeloven av 1902: ”På bakgrunn av ordlyden og de forarbeidsuttalelsene jeg har nevnt, legger jeg til grunn at en fredskrenkelse først blir straffbar etter § 390a dersom den går markert ut over slike ubehageligheter som alminnelig menneskelig samkvem regelmessig kan føre med seg. En krenkelse rammes således bare dersom den kan karakteriseres som ”hensynsløs”, eller som ”kvalifisert klanderverdig” ...”¹¹²

Som eksempel på plagsom opptreden nevner forarbeidene stadige sjikanøse skriftlige eller telefoniske henvendelser. Det vil som regel stilles lavere krav til omfanget dersom gjerningspersonen vet at fornærmede utsettes for liknende atferd fra andre, dersom henvendelsen er anonym og jo mer sårende eller brysom den er.¹¹³ Motsatt finnes det

---

¹⁰⁸ Ot.prp.nr.22 (2008-2009) s. 148

¹⁰⁹ ibid. s. 147

¹¹⁰ l.c.

¹¹¹ Ot.prp. nr. 41 (1954) s. 23

¹¹² Rt-2014-669 avs. 17

¹¹³ Ot.prp. nr. 41 (1954) s. 23 og 24

eksempler fra rettspraksis på at ytringer som enkeltvis ikke ville blitt rammet av bestemmelsen, anses kvalifisert hensynsløse, siden de er fremsatt i stort omfang.¹¹⁴

Konteksten ytringen er fremsatt i kan få betydning for om den rammes av bestemmelsen. Dette finnes det eksempel på i en dom avsagt i 2004 av Hedmarken tingrett. I saken hadde to anonyme brukere på nettstedet hamarungdom.no, som var en sosial medieplattform for ungdom i Hedmark, skrevet sjikanerende beskrivelser av fornærmede på den ene brukerens profil. Tiltalte i saken skrev etter dette en melding på den samme profilen, om at hun hatet fornærmede, og fornærmedes søster og mor. I dommen uttalte retten seg slik om betydningen av sammenhengen meldingen var fremsatt i: *”Retten er enig i at det kan stilles spørsmål ved om meldingen vurdert isolert faller innenfor ordlyden i bestemmelsen (...). Retten skal påpeke at den er enig med forsvarer i at tiltalte ikke kan stå til ansvar for det som er skrevet av andre (...). Etter rettens oppfatning kan imidlertid ikke meldingen vurderes løsrevet fra det øvrige som var skrevet om fornærmede forut for melding (sic). Avgjørende for retten er at meldingen må vurderes i den konteksten den er fremsatt og med den publisitet som følger av (sic) den er skrevet på en offentlig tilgjengelig internettside”*.¹¹⁵

Ved lovendring i 2016 ble det foretatt en rent språklig endring av bestemmelsen for å presisere at den også omfatter fredskrenkelser i form av personforfølgelser.¹¹⁶ Den tilsvarende bestemmelsen i straffeloven av 1902 er flere ganger anvendt på slike forhold.¹¹⁷ Etter ordlyden fremstår det som klart at personforfølgelsen må kunne karakteriseres som hensynsløs for å rammes av bestemmelsen. Denne typen atferd kjennetegnes ved at gjerningspersonen gjentatte ganger søker kontakt med en person mot dens vilje.¹¹⁸ En naturlig språklig forståelse av begrepet ’forfølgelse’ tilsier også at det må være tale om gjentatte henvendelser, og at ett enkelt tilfelle av uønsket kontakt i alle fall ikke er tilstrekkelig. Personforfølgelse kan gjerne bestå i handlinger som veldig praktisk gjennomføres med bruk av sosiale medier. Det er forholdsvis enkelt å søke opp og ta direkte kontakt med andre brukere i sosiale medier. Slike henvendelser krever også mindre av gjerningspersonen enn om vedkommende skulle tatt fysisk kontakt med den andre, for eksempel hjemme hos denne. Vedkommende kan enkelt flytte sin aktivitet over til et annet sosialt medium dersom

---

¹¹⁴ Rt-2010-845 avs. 15

¹¹⁵ THEDM-2004-3964

¹¹⁶ Prop.42 L (2015-2016) s. 15

¹¹⁷ ibid. s. 9

¹¹⁸ l.c.

kontakten blokkeres i det første, eller med enkle midler opprette en ny bruker under en annen identitet og fortsette sin virksomhet gjennom denne.

4.3.1.2 Krenker en annens fred

Med 'fred' siktes det til sinnets integritet, slik at det er den enkeltes psykiske fred som er beskyttet av bestemmelsen. De økonomiske og fysiske krenkelser faller derfor utenfor.¹¹⁹ Vilkåret innebærer også at handlingen bare rammes av bestemmelsen når det er en del av gjerningsmannens forsett at fornærmede skal oppfatte krenkelsen.¹²⁰

Bestemmelsens generelle utforming gjør den særlig praktisk i tilfeller der den aktuelle ytringen ikke oppfyller alle vilkårene i andre mer spesifikke straffebud. For eksempel truende ytringer som ikke kvalifiserer til å dekkes av straffebudene om trusler.¹²¹ Et annet eksempel finnes i en sak fra Asker og Bærum tingrett, hvor en 17 år gammel gutt hadde publisert et bilde på det sosiale mediet Snapchat av to personer under 18 år, som hadde samleie på en fest. Retten kom til at tiltalte ikke hadde utvist tilstrekkelig skyld med hensyn til at fornærmede var mindreårig, og ble dermed frifunnet for overtredelse av strl. § 311 om produksjon og tilgjengeliggjøring av seksuell fremstilling av barn. Men retten kom til at tiltalte, ved å dele det samme bildet på sosiale medier, hadde overtrådt strl. § 266. I vurderingen av om ytringen var hensynsløs la retten særlig vekt på at bildet ble lagt ut på sosiale medier, og dermed ble spredt raskt til en rekke personer.¹²²

De begrensninger som følger av ytringsfriheten gjelder også for ytringer som rammes av bestemmelsen om hensynsløs atferd. I forarbeidene til den tilsvarende bestemmelsen i straffeloven 1902 er det fremhevet at bestemmelsen ikke tar sikte på å ramme ytringens meningsinnhold, men selve fredsforstyrrelsen.¹²³ Dermed vil ikke disse begrensningene gjøre seg gjeldende på samme måte ved anvendelsen av strl. § 266, som ved for eksempel strl. § 185, som rammer rene meningsytringer. Forholdet til ytringsfriheten er drøftet i saker der bestemmelsen om hensynsløs atferd har blitt anvendt overfor ytringshandlinger. Men ut fra

---

¹¹⁹ Ot.prp.nr.41. (1954) s. 23

¹²⁰ I.c.

¹²¹ Se blant annet Ot.prp.nr.41 (1954) s. 24

¹²² TAHER-2016-136649

¹²³ Ot.prp.nr.22 (2008-2009) s. 166

det jeg kan se i eksisterende rettspraksis om ytringer som rammes av bestemmelsen, er ikke denne vurderingen gjort særlig inngående.¹²⁴

4.3.2 Skyldkravet

Skyldkravet etter bestemmelsen er forsett etter strl. § 22, jf. § 21. Gjerningspersonens forsett må også omfatte at fornærmede oppfatter krenkelsen, på grunn av formuleringen ”en annens fred”.

4.3.3 Avsluttende bemerkninger

Straffeloven § 266 kan være en særlig praktisk bestemmelse å anvende på krenkende ytringer i sosiale medier. Det finnes flere eksempler fra rettspraksis på at bestemmelsen er anvendt på slike ytringer. På grunn av uttalelsene i forarbeidene om at det ved anonyme henvendelser som regel stilles lavere krav til omfanget for at handlingen er hensynsløs, kan bestemmelsen være særlig praktisk å anvende på plagsomme anonyme henvendelser i sosiale medier, dersom man finner ut hvem avsenderen er. Et annet praktisk bruksområde for bestemmelsen kan være overfor såkalt ”nett-trollvirksomhet”. Denne typen atferd kjennetegnes gjerne ved et stort antall plagsomme ytringer, og har ofte til hensikt å bringe andre debattanter i sosiale medier til taushet.

I motsetning til bestemmelsen i strl. § 185 stilles det ikke noe krav til at krenkelsen er fremført offentlig eller ovenfor andre. Bestemmelsen rammer dermed krenkende ytringer som fremsettes kun overfor den som rammes. For eksempel gjennom en direktemeldingstjeneste. Jeg har ikke klart å identifisere noen forhold ved ytringer fremsatt på sosiale medier, som fører til begrensninger i bruken av bestemmelsen.

4.4 Straffeloven § 267 – krenkelse av privatlivets fred

§ 267 første ledd har følgende ordlyd:

”Den som gjennom offentlig meddelelse krenker privatlivets fred, straffes med bot eller fengsel inntil 1 år”.

---

¹²⁴ Se for eksempel THEDM-2004-3964 og TSAFO-2014-148942

4.4.1 De objektive vilkår

4.4.1.1 Offentlig meddelelse

Hva som menes med offentlig handling er definert i straffeloven § 10. Vilkåret gjelder tilsvarende her som for strl. § 185, og jeg viser derfor til den redegjørelse som er gjort om dette i avhandlingens pkt. 4.2.1.1. En naturlig språklig forståelse av uttrykket meddelelse tilsier at det er teknologinøytralt, og dekker den samme forståelsen som er lagt til grunn for begrepet ytring i denne avhandlingen. Dermed omfatter bestemmelsen i utgangspunktet ytringer publisert på internett. Det avgjørende er om ytringen er fremsatt på en måte som gjør den egnet til å nå 20-30 personer.

4.4.1.2 Meddelelsen må gjelde privatlivets fred

I den tilsvarende bestemmelsen i straffeloven 1902 var det presisert at meddelelsen måtte gjelde ”personlige eller huslige forhold”. Denne presiseringen ble ansett overflødig i ny straffelov og dermed utelatt, uten at dette innebar noen realitetsendring.¹²⁵ Bestemmelsen må dermed forstås slik at den omfatter den type opplysninger som etter den tidligere bestemmelse ble omtalt som personlige og huslige forhold. Etter en naturlig språklig forståelse vil dette dreie seg om opplysninger som knytter seg til noens person eller deres hjem og familieliv. I dommen inntatt i Rt-2007-687 er vilkåret presisert slik: ”*Det må først vurderast om det er tale om opplysningar som gjeld privatlivets fred, med andre ord om det er tale om personlege opplysningar som objektivt sett har ein viss grad av sensitivitet*”.¹²⁶ I to senere avgjørelser fra Høyesterett knytter vurderingen seg til om opplysningene var av ”personlig karakter”.¹²⁷ Etter forarbeidene vil det avgjørende være om det dreier seg om opplysninger med en viss grad av sensitivitet.¹²⁸ Forarbeidene nevner opplysninger om yrkesutøvelse og faglige kvalifikasjoner som eksempel på forhold som ikke omfattes.¹²⁹ Det er klart at både sanne og usanne opplysninger er omfattet av bestemmelsen.¹³⁰ Opplysninger om at en person er, eller blir, straffeforfulgt vil ikke være omfattet.¹³¹ Etter rettspraksis kan det stilles opp noen eksempler på forhold som omfattes. Relasjoner til andre bestemte personer, som for eksempel samlivsbrudd og ekteskapsinngåelse, omfattes.¹³² En persons befatning med ulovlige

---

¹²⁵ Ot.prp.nr.22 (2008-2009) s. 425

¹²⁶ Rt-2007-687 avs. 59

¹²⁷ Rt-2008-489 avs. 43 og Rt-2008-1089 avs. 35

¹²⁸ Ot.prp.nr.22 (2008-2009) s. 150

¹²⁹ *ibid.* s. 166

¹³⁰ Se særlig Rt-2007-687 avs. 80 og 81

¹³¹ Se blant annet NOU 1999:27 s. 125 og Rt-2008-489 avs. 43

¹³² Se henholdsvis Rt-2007-687 avs. 60 og 61, og Rt-2008-1089 avs. 24

rusmidler vil også regnes som opplysninger av personlig karakter.¹³³ Vilkåret innebærer i tillegg et krav om at det er mulig å identifisere vedkommende gjennom ytringen.¹³⁴

4.4.1.3 Meddelelsen må innebære en krenkelse

Etter gjeldende rett skal 'krenke' forstås som et krav om at meddelelsen er rettsstridig.¹³⁵ Dette innebærer for det første et krav om at det ikke foreligger samtykke til meddelelsen.¹³⁶ Samtykke til offentliggjøring av opplysninger av personlig karakter kan gis uttrykkelig eller stilltiende, og unntaksvis ved etterfølgende passivitet.¹³⁷ I dommen inntatt i Rt-2007-687 la Høyesterett til grunn at det er den som ytrer seg som har bevisbyrden for at det foreligger samtykke.¹³⁸ Jeg går ikke nærmere inn i spørsmålet om når det foreligger samtykke.

Dersom det ikke foreligger samtykke må det foretas en nærmere vurdering av ytringens rettsstridighet. Utgangspunktet for denne vurderingen er om en straffesanksjonering av den aktuelle ytringen innebærer en krenkelse av ytringsfriheten etter EMK art. 10 og Grunnloven § 100. Det må dermed foretas en avveining av den enkeltes rett til personvern på den ene siden, og ytringsfriheten på den andre siden. Retten til personvern følger blant annet av Grunnloven § 102 og EMK art. 8. I forarbeidene er det fremhevet at praksis fra EMD om denne avveiningen vil være av stor betydning ved vurderingen.¹³⁹ EMD har i flere saker listet opp hvilke momenter som vil være relevante i saker der personvernet og ytringsfriheten skal veies opp mot hverandre. I saken *Axel Springer AG mot Tyskland* er disse listet opp slik: ytringens bidrag til en debatt av allmenn interesse; hvor kjent den omtalte personen er, og temaet for ytringen; den omtaltes foregående atferd; metoden som er brukt for å innhente opplysningene og opplysningenes sannferdighet; innholdet, formen og konsekvensene av publiseringen; og alvorligheten av den sanksjonen som er ilagt.¹⁴⁰ Disse bærer tydelig preg av at den aktuelle saken dreide seg om typisk kjendissladder publisert i et tradisjonelt redaktørstyrt medium, og alle vil derfor ikke gjøre seg gjeldende for ytringer fremsatt av privatpersoner i sosiale medier. I det videre konsentrerer jeg meg derfor om de momentene jeg mener er mest relevante for avhandlingens tema.

---

¹³³ Rt-2008-489 avs. 43 og RG-2011-1207

¹³⁴ Hovlid s. 118

¹³⁵ Ot.prp.nr.22 (2008-2009) s. 425

¹³⁶ Se blant annet Rt-2007-687 avs. 62

¹³⁷ Hovlid s. 165

¹³⁸ Rt-2007-687 avs. 63

¹³⁹ Ot.prp.nr.22 (2008-2009) s. 425

¹⁴⁰ *Axel Springer AG mot Tyskland* avs. 89-95

Det første momentet dreier seg om i hvilken grad ytringen gir et bidrag til en debatt av allmenn interesse. Dette henger tett sammen med betydningen av hvor kjent den omtalte er, og hva som er temaet for ytringen.¹⁴¹ I norsk rett om temaet media og personvern betegnes 'allmenn interesse' som et nøkkelbegrep, fordi det i saker som mangler allmenn interesse oftere er rettsstridig å ikke respektere den omtaltes rett til privatliv.¹⁴² Opplysninger av allmenn interesse vil naturligvis omfatte ytringer som gir bidrag til en politisk eller samfunnsmessig debatt. Det er naturlig at dette er relevant for avveiningen sett hen til ytringsfrihetens begrunnelser og kjerneområde.¹⁴³ At de omtalte personer har posisjoner i politikk og samfunnsliv, kan få betydning for om ytringen er av allmenn interesse, selv om opplysningene rent objektivt ikke kan sies å være dette.¹⁴⁴ Eksempelvis dersom personlige opplysninger brukes for å belyse spørsmålet om en persons egenskaper og verdier gjør vedkommende egnet til å inneha en bestemt stilling.¹⁴⁵ Likevel må nok dette begrenses til de tilfeller der vedkommende innehar en stilling som innebærer noen form for maktutøvelse, for eksempel en statsleder eller politiker.¹⁴⁶ EMD har slått fast at ytringen nyter beskjedent vern dersom det utelukkende dreier seg om opplysninger om en kjent persons privatliv, og som kun er fremsatt for å tilfredsstille publikums nysgjerrighet.¹⁴⁷ Det er etter dette klart at det omtrent aldri vil være tale om allmenn interesse når det dreier seg om personlige opplysninger om personer som ikke innehar maktposisjoner. Eller der opplysningene på annen måte ikke kan knyttes til en debatt av politisk eller samfunnsmessig karakter.

I de redaktørstyrte mediene er det stort sett personlige opplysninger om kjente personer som har vært gjenstand for offentliggjøring. I de sosiale mediene er det offentliggjøring av opplysninger om alminnelige mennesker som dominerer.¹⁴⁸ Etter det som er sagt så langt tilsier dette at disse ytringene enda sjeldnere vil bidra til den offentlige debatten, og dermed vil personvernet som regel veie tyngst.

Den omtaltes foregående atferd er også fremhevet som et moment av betydning i EMDs praksis. Et særlig interessant spørsmål er hvilken betydning det har at vedkommende selv har søkt oppmerksomhet, for eksempel der den omtalte er en såkalt 'internett-kjendis' eller

---

¹⁴¹ Axel Springer AG mot Tyskland avs. 91

¹⁴² NOU 2009:1 s. 96

¹⁴³ Se også Rt-2007-687 avs. 72

¹⁴⁴ I.c.

¹⁴⁵ Hovlid s. 214

¹⁴⁶ Se Hovlid s. 214 og NOU 1999:27 s. 113

¹⁴⁷ Axel Springer AG mot Tyskland avs. 91

¹⁴⁸ Hovlid s. 30

'medie-personlighet'. I saken *Axel Springer AG mot Tyskland* la EMD vekt på at den omtalte i en rekke tidligere i intervjuer hadde avslørt detaljer om sitt privatliv, og uttalte følgende om betydningen av dette: "In the court's view, he had therefore actively sought the limelight, so that, having regard to the degree to which he was known to the public, his "legitimate expectation" that his private life would be effectively protected was henceforth reduced".¹⁴⁹ Den omtalte hadde altså uttalt seg til media om sine personlige forhold i en slik grad at han fremover måtte ha en redusert legitim forventning til sitt privatlivsvern. Høyesterett har også uttalt at det kan være at den som har oppsøkt rampelyset og delt personlig informasjon må tåle mer enn noen som ikke har gjort det.¹⁵⁰ I den konkrete saken, som gjaldt oppslag i *Se og Hør* om to tidligere Big Brother-deltakere, kom retten likevel til at dette ikke kunne gjelde to år etter at programmet var slutt, og et år etter at de omtalte hadde sluttet å gi intervjuer.¹⁵¹ Høyesterett tok dermed til orde for en tidsbegrensning for betydningen av at den omtalte tidligere har oppsøkt rampelyset. Uttalelsene fra både EMD og Høyesterett peker i retning av at personer som har søkt rampelyset må tåle mer enn andre personer når det kommer til offentliggjøring av personlige opplysninger. At de må tåle mer innebærer likevel ikke at de blir stående helt uten vern for sitt privatliv. Det er rimelig å anta at disse personene må tåle mer dersom de har en kommersiell interesse i eksponeringen. Men jeg er enig med Høyesterett i at det etter en viss tid også må kunne tillegges vekt at vedkommende har trukket seg ut av rampelyset. Argumentene for å legge vekt på vedkommendes foregående atferd får ikke like stort gjennomslag i disse tilfellene.

Et annet moment fra EMDs praksis er opplysningenes sannferdighet. Dette momentet henger tett sammen med formuleringen i EMK art. 10(2) om at ytringsfriheten innebærer plikter og ansvar. At den som ytrer seg er i aktsom god tro om opplysningenes sannferdighet er et krav for at ytringsfriheten skal veie tyngst ved avveiningen.¹⁵² Praksis fra EMD om dette momentet er så langt jeg kan se knyttet til saker der publisering har skjedd i redaktørstyrte medier. Domstolen har i disse sakene uttalt at vernet, etter EMK art. 10, er betinget av at journalisten har handlet i aktsom god tro med hensyn til informasjonens sannferdighet, i tråd med god presseetikk.¹⁵³ I saken *Steel og Morris mot Storbritannia* uttalte domstolen at det samme kravet til aktsom god tro som gjelder for pressen, også må gjelde for andre aktører i den

---

¹⁴⁹ *Axel Springer AG mot Tyskland* avs. 101

¹⁵⁰ Rt-2007-687 avs. 79

¹⁵¹ *ibid.* 78

¹⁵² Hovlid s. 317

¹⁵³ Se blant annet *Axel Springer AG mot Tyskland* avs. 93

offentlige debatten.¹⁵⁴ Den aktuelle saken gjaldt en brosjyre som var laget og distribuert av London Greenpeace. I teorien er den blitt tolket slik at det strenge aktsomhetskravet som gjelder for journalister, kan få analogisk anvendelse for andre som deltar i den offentlige debatten, for eksempel representanter for organisasjoner.¹⁵⁵

Det oppstår da spørsmål om det samme aktsomhetskravet skal gjelde for uprofesjonelle aktører som ytrer seg på sosiale medier. Mange av de ytringene som fremsettes på sosiale medier kan ikke karakteriseres som deltakelse i den offentlige debatten, men heller som privat interaksjon med venner og familie. Dette taler imot at det samme aktsomhetskravet gjelder for disse. Ellen Lexerød Hovlid fremhever at nettopp det faktum at det er tale om uprofesjonelle aktører taler mot et like strengt aktsomhetskrav.¹⁵⁶ Dette mener jeg er fornuftig. Det er nettopp det forhold at de redaktørstyrte mediene er profesjonelle aktører som nyter stor troverdighet, som gjør at det stilles strengere krav til sannferdigheten til de opplysningene de publiserer. En ytring som fremsettes av en privatperson i sosiale medier kan potensielt nå et like stort, eller større, publikum enn en publikasjon fra et profesjonelt redaktørstyrt medium. Skadepotensialet er dermed stort, og taler for at det til en viss grad burde stilles krav om aktsom god tro til opplysningenes sannferdighet. Men det er ikke rimelig å stille like strenge krav til den aktsomme gode troen overfor privatpersoner som ytrer seg i sosiale medier, som til profesjonelle medieaktører.

EMD har også fremhevet betydningen av ytringens innhold og form, og konsekvensene av publiseringen. I dommen inntatt i Rt-2010-258 er det fremhevet at hvor nærgående og intim opplysningen er, om opplysningen er negativ for den som omtales, eller om ytringen fremstår som sjikanøs, vil ha betydning for vurderingen av ytringens rettsstridighet.¹⁵⁷ Hensynet til ytringsfriheten vil i slike tilfeller ofte måtte vike for personvernet. EMD uttalte i saken *Axel Springer AG mot Tyskland* at ytringsformens potensial for omfattende spredning vil være en viktig faktor.¹⁵⁸ Som nevnt i avhandlingens punkt 2.3.2.3 har EMD uttalt at skadepotensialet til en ytring er klart større når den er fremsatt på internett enn i tradisjonelle medier. At ytringer som fremsettes på internett med enkle midler kan spres i stor skala, betyr dermed at privatlivsvernet får større intensitet når krenkelsen er fremsatt i sosiale medier. De eventuelle

---

¹⁵⁴ Steel og Morris mot Storbritannia avs. 90

¹⁵⁵ Hovlid s. 279

¹⁵⁶ *ibid.* s. 280

¹⁵⁷ Rt-2010-258 avs. 56

¹⁵⁸ *Axel Springer AG mot Tyskland* avs. 94

negative konsekvensene ytringen har for den eller de personer som omtales er også et moment i vurderingen. Det vil i denne sammenheng også få betydning i hvilken grad den omtalte er blitt identifisert.¹⁵⁹

Etter rettspraksis er hovedregelen at ytringsfriheten får forrang når de private opplysningene kan sies å ha allmenn interesse.¹⁶⁰ Dette ble resultatet i sakene inntatt i Rt-2008-489 og Rt-2010-258, hvor de omtalte personene ikke var offentlige personer. I den førstnevnte saken hadde NRK vist bilder fra et overvåkningskamera som politiet hadde satt opp på Plata i Oslo. Bildene viste en mann som ble pågrepet av politiet etter å ha kjøpt heroin sammen med sin 5 år gamle stedatter, og ble brukt som illustrasjon til et program som tok for seg problemene med åpenlys narkotikaomsetning på Plata. Høyesterett kom til at selv om mannen og jenta kunne identifiseres av personer i sin nærmeste krets, ble bildene brukt til å belyse en viktig samfunnsdebatt, og hensynet til ytringsfriheten måtte dermed veie tyngst. Når det gjelder ytringer som ikke er av allmenn interesse, må som regel ytringsfriheten vike.¹⁶¹ Dette ble resultatet i Rt- 2007-687 (Big Brother), hvor de omtalte var kjente personer, men opplysningene ble karakterisert som rent sladder av Høyesterett.¹⁶² Når de aktuelle ytringene ikke ga noe tilskudd til den offentlige debatten, gikk resultatet av rettsstridsvurderingen i personvernets favør.

Etter EMDs praksis er sanksjonens intensitet et viktig moment i avveiningen. EMD har uttalt at fengselsstraff for privatlivskrenkelser kun kan ilegges i ”exceptional circumstances”.¹⁶³ Terskelen for å ilegge bøter er etter EMDs praksis lavere.¹⁶⁴ For de nasjonale domstoler vil ikke dette momentet gjøre seg gjeldende for rettstridsvurderingen på samme måte, ettersom det først vil bli tale om å ilegge straff etter at man har kommet til at ytringen er rettsstridig. Men EMDs praksis om dette momentet er med på å legge føringer for hvilke sanksjoner som kan ilegges for ytringer som rammes av strl. § 267.¹⁶⁵

I norsk rett har straff for overtredelse av strl. § 267, og dens forgjenger i strl. 1902 § 390, forekommet svært sjelden. I juridisk teori fra før 2015 er det hevdet at sist en sak om vern av

---

¹⁵⁹ Rt-2008-489 avs. 55 og 56

¹⁶⁰ Hovlid s. 314

¹⁶¹ Hovlid s. 318 og Wessel-Aas s. 81

¹⁶² Rt-2007-687 avs. 81

¹⁶³ Se blant annet Saaristo mfl. mot Finland avs. 69

¹⁶⁴ Hovlid s. 326

¹⁶⁵ *ibid.* s. 325

privatlivets fred ble ført som straffesak, var i en byrettsdom i 1988. Og at ingen har blitt dømt til fengselsstraff for overtredelse av disse bestemmelsene.¹⁶⁶ Ut fra tilgjengelig rettspraksis har jeg funnet to eksempler fra 2016 på at det har blitt ført straffesak for tingrettene om privatlivskrenkelser, der begge også dreide seg om privatlivskrenkelser på internett.¹⁶⁷ Dommen fra Drammen tingrett endte med frifinnelse fordi offentliggjøringen ikke var rettsstridig, men denne er ikke rettskraftig. Tiltalte i saken fra Inntrøndelag tingrett ble funnet skyldig, men straffen ble idømt som fellesstraff sammen med en rekke andre mer alvorlige forhold. Anke over straffeutmålingen er tillatt fremmet for Høyesterett.¹⁶⁸

4.4.2 Skyldkravet

Skyldkravet er forsett etter strl. § 22, jf. § 21. Forsettet må også omfatte vilkåret om at meddelelsen fremsettes offentlig. I et tilfelle der en person for eksempel tror at han skriver noe i et søkefeltet eller som en privat melding, men på grunn av en tastefeil eller manglende kompetanse publiserer ytringen som en status, kan vedkommende neppe sies å ha handlet forsettlig.¹⁶⁹ I norsk rett gjelder et alminnelig prinsipp om at det er gjerningspersonens oppfatning av de faktiske forhold på handlingstiden som skal legges til grunn, jf. strl. § 26. Hadde forholdet i saken fra Oslo tingrett, som er omtalt i avhandlingens punkt 4.2.2, dreid seg om overtredelse av strl. § 267, er det derfor trolig at resultatet ville blitt et annet. Tiltalte i saken trodde at han ytret seg gjennom en privat melding, og kan derfor neppe sies å ha handlet forsettlig med hensyn til vilkåret om offentlig fremsettelse. Grovt uaktsomme overtredelser av strl. § 267 er ikke straffbare, i motsetning til strl. § 185.

4.4.3 Avsluttende bemerkninger

At straff for privatlivskrenkelser har forekommet svært sjeldent taler for at bestemmelsen er lite praktisk som et strafferettslig verktøy i arbeidet mot krenkende ytringer på internett. Høyesteretts uttalelse i dommen inntatt i Rt-2007-687 om at det i praksis ikke er andre sanksjoner enn sivilrettslige mot krenkelser av privatlivets fred taler også for at bestemmelsen er lite praktisk.¹⁷⁰ Det gjør også følgende uttalelse fra medieansvarsutvalget: *”Når man ellers kan få inntrykk av at Internett blir betraktet som et mer lovløst område enn andre møteplasser i samfunnet, er det et bilde som bør nyanseres. Problemet er neppe mangel på regler som gir*

---

¹⁶⁶ Se Hovlid s. 32-33, Borvik s. 324 og Kierulf s. 3

¹⁶⁷ TDRAM-2016-167384 og 16-076309MED-INTR

¹⁶⁸ HR-2017-779-U

¹⁶⁹ Hovlid s. 96

¹⁷⁰ Rt-2007-687 avs. 95

*berørte individer materielt vern mot utsagn og ytringer som berører deres person. Utfordringen består heller i at lovgivningen og mengden av små og store krenkelser er så omfattende og spredningen så stor at formell håndheving er vanskelig. Dessuten er lovgivningen og rettsvesenet en lite egnet tilnæringsmåte for å håndtere mange av de mildere former for overtredelser”.*¹⁷¹ Et annet moment er at overtredelser av bestemmelsen om privatlivskrenkelser i straffeloven 1902, er nevnt som en sakstype som er særlig egnet til konfliktrådsbehandling.¹⁷² Samtidig valgte lovgiver å videreføre straffansvaret for privatlivskrenkelser i ny straffelov, i tillegg til å heve strafferammen med den begrunnelse at borgernes private sfære er en verneverdig interesse i seg selv. Og at et vern av denne interessen er en forutsetning for å opprettholde en fungerende offentlig debatt.¹⁷³ I forarbeidene til ny straffelov sies det at blant annet at fremveksten av internett har satt omdømmet i en mer utsatt posisjon enn tidligere, og at internett i stadig større grad brukes til å fremsette omdømmekrenkelser. Deretter nevnes straffeloven § 267 særskilt som en bestemmelse som vil være i stand til å fange opp en del av disse tilfellene.¹⁷⁴ Disse signalene fra lovgiver kan føre til at bestemmelsen anvendes i større grad fremover. De to nevnte tingrettssakene om privatlivskrenkelser på internett fra 2016 kan også tyde på dette. Jeg har ikke klart å identifisere noen forhold ved ytringer fremsatt på sosiale medier, som fører til begrensninger i bruken av bestemmelsen.

---

¹⁷¹ NOU 2011:12 s. 41

¹⁷² Riksadvokatens rundskriv RA-2008-4

¹⁷³ Ot.prp.nr.22 (2008-2009) s. 150

¹⁷⁴ *ibid.* s. 166

Kapittel 5

Strafferettslig ansvar for andres krenkende ytringer på internett

5.1 Innledning

I det foregående kapittelet ble det redegjort for når den opprinnelige ytrer er strafferettslig ansvarlig for krenkende ytringer som han fremsetter på sosiale medier. I dette kapittelet redegjøres det for tilfeller hvor man kan bli strafferettslig ansvarlig for krenkende ytringer som noen andre har publisert i sosiale medier. Det er flere situasjoner hvor spørsmålet om ansvar for andres ytringer oppstår: dersom noen videreformidler en annens krenkende ytring; den krenkende ytringen er publisert på en annens profil, og den som eier profilen lar ytringen bli stående; og dersom noen responderer på en annens krenkende ytring, for eksempel ved å ”like” en krenkende Facebook-status. I tillegg kan det oppstå spørsmål om ansvar for den profesjonelle aktøren som eier og drifter plattformen ytringen er publisert på. I det følgende vil jeg redegjøre for strafferettslig ansvar i disse situasjonene.

5.2 Ansvar for videreformidling av en annens krenkende ytring

5.2.1 Innledning

Et viktig særtrekk ved de sosiale mediene er at man enkelt kan videreformidle ytringer som andre brukere har publisert. Dersom noen har publisert en straffbar krenkende ytring på sosiale medier og en annen bruker videreformidler denne, oppstår spørsmålet om den som deler kan holdes strafferettslig ansvarlig for å ha delt ytringen.

5.2.2 Straffbar videreformidling

Ut ifra ordlyden i straffebudene som det ble redegjort for i avhandlingens kapittel 4, vil også det å videreformidle en krenkende ytring vanligvis rammes av den objektive gjerningsbeskrivelsen. Straffeloven § 185 rammer den som offentlig setter frem en hatefull eller diskriminerende ytring, § 266 rammer den som opptrer hensynsløst og § 267 rammer den som offentlig fremsetter en privatlivskrenkelse. Det å dele en krenkende ytring som noen andre allerede har publisert, vil etter en naturlig språklig forståelse av disse bestemmelsene også være omfattet. Dette taler for at man har et selvstendig strafferettslig ansvar ved deling av slike ytringer. At man rettslig sett er selv ansvarlig når man deler andres krenkende

ytringer på sosiale medier, har også Jon Wessel-Aas tatt til orde for.¹⁷⁵ Ifølge Wessel-Aas gjelder dette uavhengig av om det fremgår hvem som er den opprinnelige kilden til ytringen.¹⁷⁶ Mye taler altså for at vi som hovedregel er selvstendig ansvarlig for innholdet i det vi publiserer på sosiale medier, selv om det dreier seg om å videreformidle en annens ytring.

I tillegg til at vedkommende har delt en ytring som objektivt sett rammes av et straffebed, må vedkommende ha utvist tilstrekkelig grad av subjektiv skyld for å være strafferettslig ansvarlig for delingen. Skyldkravene til de aktuelle straffebedene er behandlet i avhandlingens kapittel 4, og vil gjelde tilsvarende for den som deler.

5.2.3 Ansvarfri videreformidling

Utgangspunktet er altså at man kan straffes dersom man har delt en objektivt sett straffbar ytring, og utvist tilstrekkelig subjektiv skyld ved delingen. Et interessant spørsmål blir derfor om, og i så fall når, man kan dele en krenkende ytring som objektivt sett er straffbar, uten å bli strafferettslig ansvarlig.

En situasjon der dette spørsmålet aktualiseres er dersom delingen har et aktverdig formål. Eksempelvis dersom ytringen deles som illustrasjon i en debatt om krenkende ytringer på internett. Slik deling av en ytring som rammes av strl. § 266 om hensynsløs atferd, hvor konteksten klargjør formålet med delingen, vil være straffri allerede fordi den ikke er hensynsløs. Delingen vil dermed ikke rammes av den objektive gjerningsbeskrivelsen i straffebedet. Skyldkravet vil heller ikke være oppfylt i et slikt tilfelle, fordi den som deler vanskelig kan sies å ha utvist forsett med hensyn til gjerningsbeskrivelsen i § 266. Dette stiller seg annerledes for ytringer som rammes av strl. §§ 185 og 267, ettersom vedkommende i disse tilfellene nettopp har hatt til hensikt å fremsette en krenkende ytring offentlig, og dermed har handlet forsettlig. At vedkommendes motivasjon ikke var å krenke, men å anvende ytringen som illustrasjon i en debatt, får ikke betydning for skyldvurderingen. Det aktverdige formålet med delingen tilsier likevel at handlingen ikke er straffverdig, og i disse tilfellene kan det derfor være aktuelt å trekke inn den ulovfestede rettsstridsreservasjonen.

---

¹⁷⁵ Wessel-Aas s. 95

¹⁷⁶ l.c.

Den ulovfestede rettsstridsreservasjonen innebærer at man tolker straffebudet innskrenkende, fordi en handling som etter ordlyden ville vært omfattet, ikke anses rettsstridig av en eller annen grunn.¹⁷⁷ I dommen inntatt i Rt-2008-1491 uttalte Høyesterett seg slik om den ulovfestede rettsstridsreservasjon: ”...[D]et er sikker rett at alle straffebud – enten de har en slik reservasjon eller ikke – i prinsippet må leses med forbehold for unntakssituasjoner som ikke bør føre til straffansvar. (...) Avgjørende ved vurderingen av om en handling er rettsstridig eller ikke, er om handlingen fremtrer som berettiget, slik at den ikke bør rammes med straff – med andre ord om det foreligger en unntakssituasjon som bør føre til straffrihet. Det må foretas en helhetsvurdering hvor de hensyn straffebudet skal verne, må veies mot andre hensyn som det er grunn til å beskytte”.¹⁷⁸

Dersom formålet med et straffebud overhodet ikke gjør seg gjeldende i den aktuelle situasjonen, må straffebudet tolkes innskrenkende.¹⁷⁹

Videreformidling av en ytring som objektivt sett rammes av strl. § 185 kan, ifølge Jon Wessel-Aas, ikke straffes dersom den som deler gjør dette med et aktverdig formål. I tillegg må delingen skje i en kontekst som gjør det klart at vedkommende ikke stiller seg bak innholdet i den krenkende ytringen.¹⁸⁰ En slik forståelse harmonerer etter mitt syn godt med den ulovfestede rettsstridsreservasjonen. Formålet med § 185 er å beskytte noen særlige utsatte grupper i samfunnet mot hat og diskriminering. Selv om den som videreformidler en slik ytring bidrar til å spre krenkelsen, kan deling også tenkes å være i tråd med bestemmelsens formål. Hvis den som deler opplyser uttrykkelig om at vedkommende ikke stiller seg bak innholdet, vil dette kunne oppleves som en støtte til den eller de som ble rammet av den opprinnelige ytringen. Videreformidling i forbindelse med en debatt om krenkende ytringer på nett vil også i utgangspunktet nyte et særlig vern av ytringsfriheten. Delingen vil i et slikt tilfelle være et bidrag til den offentlige debatten, og har som formål å sette søkelys på et samfunnsproblem. Både bestemmelsens formål, og andre tungtveiende hensyn vil i et slikt tilfelle kunne tale for å tolke bestemmelsens ordlyd innskrenkende.

Videreformidling med aktverdig formål av en ytring, som er straffbar etter strl. § 267, vil etter mitt syn stille seg på en noe annen måte. Formålet til bestemmelsen er å hindre at noens

---

¹⁷⁷ Frøberg s. 82-83

¹⁷⁸ Rt-2008-1491 avs. 14 og 15

¹⁷⁹ Frøberg s. 83

¹⁸⁰ Wessel-Aas i rapport om hatefulle ytringer s. 40

privatliv krenkes ved at personlig informasjon offentliggjøres uten dens samtykke. En videreformidling av en slik ytring vil som regel medføre en ny krenkelse for den omtalte, uavhengig av om den som deler tar avstand fra den opprinnelige ytringen samtidig. Dette fordi de opplysningene som bestemmelsen tar sikte på å beskytte mot offentliggjøring nettopp blir offentliggjort for enda flere ved slik deling. Dersom det er tale om usanne opplysninger kan dette stille seg noe annerledes. I disse tilfellene vil den omtalte gjerne ha interesse i at beskyldningene blir imøtegått, og at imøtegåelsen også deles. Wessel-Aas har åpnet for at slik deling kan være ansvarsfri i tilfeller der den opprinnelige ytringen var en ærekrenkelse.¹⁸¹ Ansvarsfrihet i disse tilfellene forutsetter, ifølge Wessel-Aas, at beskyldningene videreformidles slik at den opprinnelige kilden vises, og at personen som beskyldningene gjelder, får komme til orde.¹⁸² Det er naturlig at det samme vil gjelde for straffri videreformidling av usanne privatlivskrenkelser.

Den rettspraksis jeg har kunnet finne om ansvarsfri videreformidling av rettsstridige ytringer, både i Norge og fra EMD, har dreid seg om pressens adgang til slik videreformidling. Disse sakene vil ikke ha direkte overføringsverdi til tilfeller der en privatperson videreformidler en slik ytring på sosiale medier. Blant annet fordi vurderingene henger tett sammen med pressens særlige samfunnsoppdrag, som innebærer å opplyse befolkningen om forhold av betydning for den offentlige debatten, og dens vaktbikkjefunksjon. Likevel kan vurderingsmomenter fra disse sakene ha noe overføringsverdi. En sentral avgjørelse fra EMD er saken *Jersild mot Danmark*. Saken gjaldt en dansk journalist som hadde intervjuet en gruppe ungdommer med tilknytning til en fremmedfiendtlig organisasjon. I intervjuet fremsatte disse en rekke rasistiske utsagn. Journalisten ble, av danske domstoler, dømt for å ha videreformidlet disse. EMD uttalte at ved vurderingen av inngrepets nødvendighet var forberedelsene bak innslaget, innholdet, konteksten rundt og formålet med publiseringen sentrale momenter. Et viktig spørsmål var hvorvidt innslagets formål, objektivt sett, var å spre og fremme rasistiske og fremmedfiendtlige ideer. Domstolen konkluderte med at domfellelsen var et brudd på EMK art. 10, og la særlig vekt på konteksten rundt innslaget. I introduksjonen av innslaget ble det referert til en nylig debatt om rasisme i Danmark. Gjennom sin introduksjon og atferd hadde reporteren distansert seg fra uttalelsene til intervjuobjektene, og dermed skapt en motvekt til

---

¹⁸¹ Wessel-Aas s. 95

¹⁸² *ibid.* s. 96

disse. Objektivt sett var det derfor ikke mulig å oppfatte at formålet var å spre og fremme rasistiske synspunkter, men tvert imot å avdekke, analysere og forklare disse ideene.¹⁸³

Ved spørsmålet om ansvarsfri videreformidling vil det etter dette måtte foretas en objektiv vurdering av formålet med videreformidlingen. Formålet må fremstå som aktverdig for at delingen skal være ansvarsfri, og dette avhenger særlig av i hvilken grad videreformidleren har distansert seg fra den rettsstridige ytringen, og skapt en motvekt til denne.

5.3 Medvirkningsansvar for en annens krenkende ytringer på internett

5.3.1 Innledning

Selv om man ikke har overtrådt et straffebud, kan man straffes dersom man har medvirket til at en annen har gjort dette. Dette kan være tilfellet dersom noen har fremsatt en straffbar krenkende ytring, og en annen på et eller annet vis anses for å ha bistått denne.

5.3.2 Om straffbar medvirkning

Medvirkning til en straffbar handling er straffbart etter straffeloven § 15. Med bakgrunn i rettspraksis og forarbeidene kan det sammenfattes fire vilkår for at det foreligger straffbar medvirkning: medvirkningshandlingen må være begått før eller under gjennomføringen av primærlovbruddet, medvirkeren må som hovedregel ha utvist en viss aktivitet, det må foreligge årsakssammenheng mellom medvirkningshandlingen og gjennomføringen av primærlovbruddet, og medvirkningshandlingen må være rettsstridig.¹⁸⁴

At medvirkningshandlingen begås før eller under utføringen av hovedgjerningen er, ifølge forarbeidene, et grunnvilkår for straffbar medvirkning.¹⁸⁵ Tidspunktet for når hovedgjerningen anses utført, vil måtte avklares gjennom en vurdering av det konkrete straffebudet. Bistanden kan være en straffbar medvirkningshandling, selv om den ikke har vært en nødvendig forutsetning for muligheten til å utføre hovedgjerningen.¹⁸⁶ Grunnen til at det må vurderes om medvirkningshandlingen er rettsstridig, er at mange medvirkningshandlinger er dagligdagse handlinger som isolert sett ikke er straffverdige.¹⁸⁷

---

¹⁸³ *ibid.* avs. 31-37

¹⁸⁴ Frøberg s. 185

¹⁸⁵ Ot.prp.nr. 90 (2003-2004) s. 410

¹⁸⁶ *l.c.*

¹⁸⁷ *ibid.* s. 411

Medvirkningshandlingen trenger ikke nødvendigvis å være en aktiv handling. Også medvirkning i form av passivitet kan være straffbart. I disse tilfellene vil som regel også kravet til årsakssammenheng, mellom medvirkningshandlingen og hovedgjerningen, måtte vike.¹⁸⁸ Spørsmålet om når passivitet regnes som straffbar medvirkning, beror på en tolkning av det enkelte straffebud og de nærmere omstendighetene i saken.¹⁸⁹ Medvirkning gjennom passivitet kjennetegnes ved at spesielle trekk ved hendelsesforløpet medfører en handleplikt. Denne må overholdes for å unngå medvirkningsansvar. Typisk vil dette være tilfellet når den mulige medvirker har tilknytning til et sted eller en gjenstand som har betydning for utførelsen av hovedgjerningen.¹⁹⁰ For eksempel hvis en boligeier forholder seg passiv, selv etter å ha fått kunnskap om at noen oppbevarer ulovlige rusmidler i boligen.¹⁹¹ En forutsetning for at en slik handleplikt skal oppstå, er at den mulige medvirker hadde tid og anledning til å handle.¹⁹²

Medvirkningsansvaret er et selvstendig straffansvar, og medvirkeren må derfor også ha utvist tilstrekkelig subjektiv skyld. Skyldkravet etter straffebudet som rammer hovedgjerningen, gjelder også for medvirkeren, jf. strl. § 21. Medvirkerens skyld må dekke det objektive gjerningsinnholdet i straffebudet som medvirkningen knytter seg til, samt de faktiske forhold som gjør at lovkravet om medvirkning er oppfylt.¹⁹³

5.3.3 Aktuelle situasjoner

Spørsmålet om medvirkning til en annens krenkende ytring på internett, er særlig aktuelt der den krenkende ytringen er fremsatt som et innlegg eller en kommentar på en annen brukers profil, og denne brukeren lar ytringen bli stående. I disse tilfellene må det vurderes om situasjonen tilsier at man har en plikt til å fjerne den aktuelle ytringen, som man må overholde for å unngå ansvar for passiv medvirkning. Det er vedkommende brukers tilknytning, i form av eierskap, til den aktuelle brukerprofilen som tilsier en slik handleplikt.

Det er som sagt et grunnvilkår for straffbar medvirkning at bistanden er gitt før eller under utførelsen av hovedgjerningen. Det oppstår derfor spørsmål om når hovedgjerningen pågår

---

¹⁸⁸ Frøberg s. 189

¹⁸⁹ Ot.prp.nr.90 (2003-2004) s. 412

¹⁹⁰ Frøberg s. 191-192

¹⁹¹ Rt-2005-1319

¹⁹² Se for eksempel Rt-2010-1630 avs. 27

¹⁹³ Ot.prp.nr.90 (2003-2004) s. 412

der denne består i å fremsette en krenkende ytring på internett. Et eventuelt medvirkningsansvar, i form av å unnlate å fjerne den aktuelle ytringen, vil være utelukket dersom hovedgjerningen anses avsluttet idet ytringen er publisert. Den straffbare atferden etter strl. §§ 185 og 267 består i å offentlig ”sette frem” eller meddele. Ordlyden kan dermed tale for at overtredelsen er fullført når ytringen er publisert på en slik måte at den er offentlig i straffelovens forstand. Det er vanskeligere å utlede noe om dette fra ordlyden i strl. § 266. I juridisk teori har både Jon Wessel-Aas og Jon Bing argumentert for at man kan bli strafferettslig ansvarlig som medvirker, ved å ikke fjerne straffbare ytringer på en internettside man er ansvarlig for.¹⁹⁴ Disse synspunktene taler for at hovedgjerningen i slike situasjoner pågår så lenge krenkelsen ligger ute. I saken inntatt i Rt-2005-41, som dreide seg om medvirkning til krenkelse av opphavsrett på internett, uttalte Høyesterett følgende: *”Lagmannsretten har lagt til grunn at opplasterens ulovlige handlinger var avsluttet idet musikken var lastet opp, og at det dermed ikke var grunnlag for noe medvirkningsansvar. Jeg er ikke enig i dette. [...] Etter min mening vedvarer krenkelsen av opphavsretten så lenge opplasteren lar musikken ligge på internett.”*¹⁹⁵ Det sentrale elementet i alle de tre straffebudene som behandles i denne avhandlingen er krenkelsen. Reelle hensyn taler dermed for at hovedgjerningen anses å pågå så lenge krenkelsen pågår. For krenkende ytringer som er publisert på internett, vil det etter dette være naturlig å hevde at hovedgjerningen pågår så lenge den aktuelle ytringen er tilgjengelig. Medvirkningsansvar vil dermed ikke være utelukket i disse situasjonene.

Før vedkommende har fått mulighet og tid til å handle, vil det ikke oppstå ansvar som passiv medvirker for den som eier profilsiden ytringen publiseres på. Handleplikten vil dermed ikke inntre før vedkommende har fått kjennskap til den aktuelle ytringen. I de tilfellene der grovt uaktsomme overtredelser er straffbare, er det tilstrekkelig at vedkommende sterkt kan bebreides ikke å ha kjennskap til ytringen, jf. regelen i strl. § 25. Dette er tilfellet der den aktuelle ytringen rammes av strl. § 185. Grov uaktsom uvitenhet om den straffbare ytringens eksistens, kan særlig tenkes i tilfeller der slike ytringer flere ganger tidligere har blitt publisert på den aktuelle profilen. Slik at vedkommende har grunn til å tro at dette vil skje igjen, og til tross for dette unngår å følge med på profilen.

---

¹⁹⁴ Wessel-Aas i rapport om hatefulle ytringer s. 39 og Bing s. 200

¹⁹⁵ Rt-2005-41 avs. 62

Når eieren av siden har blitt klar over den aktuelle ytringen må han utvise forsett, eventuelt grov uaktsomhet, ved å la en straffbar ytring bli stående. I de tilfellene der det kreves forsett er det tilstrekkelig at vedkommende vurderte at det var sannsynlig at ytringen var straffbar, eller holdt det mulig at den er det. Og at han valgte å la den stå selv om dette skulle være tilfellet, jf. strl. § 22. Dersom grovt uaktsomme overtredelser er straffbare, er det tilstrekkelig at vedkommende sterkt kan bebreides for at han lot den straffbare ytringen bli stående.

At vedkommende ikke forstod at den aktuelle ytringen var straffbar, vil neppe få betydning, ettersom det er en høy terskel for straffrihet som følge av rettslig uvitenhet.¹⁹⁶ Dette kan stille seg annerledes ved uvitenhet om faktiske forhold, grunnet regelen i strl. § 25. Jon Bing bruker som eksempel en situasjon hvor vedkommende ikke skjønner at ytringen handler om en virkelig person, og dermed ikke anser ytringen som straffbar.¹⁹⁷ Dette kan være aktuelt for ytringer som rammes av strl. § 267, ettersom privatlivskrenkelsen må angå én eller flere bestemte personer, og ytringer som rammes av strl. § 266 fordi krenkelsen må gjelde ”en annens fred”. For ytringer som rammes av strl. § 185, er ikke dette like aktuelt. Slike ytringer trenger ikke å gjelde bestemte personer. Også krenkelser av de beskyttede grupper generelt rammes.

En annen situasjon der spørsmål om medvirkning kan tenkes å oppstå, er hvor den mulige medvirker har ”likt”, eller på annen måte gitt respons på, den straffbare ytringen. Spørsmålet om medvirkning i form av å ”like” et innlegg på Facebook, var oppe i en sak i Borgarting lagmannsrett i 2015.¹⁹⁸ I saken hadde en person trykket ”liker” på to påstått ærekrenkende innlegg som var fremsatt av en annen bruker. Den som var omtalt hevdet at dette var medvirkning til fremsettelse av ytringene, fordi det bidro til å gjøre dem kjent for et større publikum, og at den som ”likte” ga sin tilskyndelse til ytringene. Retten kom til at de opprinnelige ytringene ikke var straffbare fordi den omtalte ikke kunne identifiseres, og vurderte derfor ikke spørsmålet om medvirkning i form av å trykke ”liker”. I tingretten uttalte retten seg slik om spørsmålet: *”Slik retten ser det er det ikke dokumentert eller sannsynliggjort at en slik handling er en medvirkning til ærekrenkelsen eller en gjengivelse av de ærekrenkende beskyldningene. Annerledes kunne det for eksempel ha vært hvis B hadde tatt en skjermdump av selve teksten, og selv lagt det ut på sin facebookprofil eller andre sider*

---

¹⁹⁶ Se blant annet Bing s. 200

¹⁹⁷ I.c.

¹⁹⁸ LB-2015-24004

på sosiale medier. Utelukkende det å trykke "liker" er etter rettens syn i denne sammenhengen ikke en medvirkning eller gjengivelseshandling (...)".¹⁹⁹

Det er vanskelig å argumentere for at å "like" kan oppfylle vilkårene for straffbar medvirkning. Grunnvilkåret om at medvirkningen må skje under gjennomføringen av hovedgjerningen er etter det som er sagt ovenfor også her oppfylt. I en slik situasjon vil det ikke være snakk om medvirkning i form av passivitet, og det stilles derfor krav til at medvirkeren har utvist en viss aktivitet. Å "like" noe på Facebook er en vanlig dagligdags handling og det er vanskelig å tolke betydningen av den. Isolert sett kan det derfor være problematisk både å si at det er utvist tilstrekkelig aktivitet, og at det er tale om en rettsstridig handling. Det vil heller ikke foreligge årsakssammenheng mellom den mulige medvirkningshandlingen og hovedgjerningen, ettersom ytringen nødvendigvis må fremsettes før det er mulig å "like" den. Kommer man til at hensikten med å "like" var å uttrykke støtte til ytringens innhold, er det likevel, på grunn av legalitetsprinsippet, betenkelig å ilegge straff for etterfølgende støtte til en straffbar handling. Samlet sett er det derfor mye som taler mot at det å "like" et innlegg på Facebook, eller tilsvarende respons i andre sosiale medier, kan være straffbar medvirkning.

Flere sosiale medier har en "nyhetsstrøm", hvor man kan se utvalgte brukeraktiviteter og delinger. Her vil også det at noen har "likt" en ytring vises, sammen med den opprinnelige ytringen. På grunn av denne funksjonen kan det oppstå spørsmål om det å "like" en ytring, innebærer en form for videreformidling som man kan bli strafferettslig ansvarlig for. Dette vil i så fall måtte vurderes etter måten det er redegjort for i pkt. 5.2. Som nevnt er det vanskelig å tolke betydningen av det å trykke "liker". Sammenlignet med en dele- eller videreformidlingsfunksjon, fremstår ikke "like"-funksjonen som like tydelig på hvilken effekt den har. En annen viktig forskjell på disse to funksjonene er at det ikke opprettes en ny ytring når noen "liker"; det er den opprinnelige ytringen som vises. Dette taler for at en slik handling ikke rammes av ordlyden i de aktuelle straffebudene, og at det derfor ikke kan bli tale om selvstendig strafferettslig ansvar.

---

¹⁹⁹ TOSLO-2013-181690

5.4 Medvirkningsansvar for tilbydere av publiseringsplattform

5.4.1 Innledning

For de tradisjonelle redaktørstyrte mediene har det lenge eksistert en særregel om medvirkningsansvar for straffbare ytringer gjennom det strafferettslige redaktøransvaret.

Dette ansvaret gjelder også for tredjeparts ytringer, for eksempel et leserinnlegg.²⁰⁰

Hjemmelen for redaktøransvaret er straffeloven § 269, og første ledd har følgende ordlyd:

”Den som treffer avgjørelse om innholdet i et trykt skrift eller en kringkastingssending, er strafferettslig ansvarlig dersom det der offentliggjøres noe som ville pådratt redaktøren ansvar etter noen annen lovbestemmelse om han hadde kjent til innholdet.”

Det har lenge vært diskusjoner om hvorvidt redaktøransvaret også omfatter offentliggjøring på internett, og blant annet Erik Børresen og Halvor Manshaus har tatt til orde for dette.²⁰¹

For at redaktøransvaret skal komme til anvendelse, må det for det første være noen som treffer avgjørelse om innholdet. For det andre må det være tale om ytringer i form av ”trykt skrift” eller kringkastingssending. Det er klart at publiseringer på internett ikke regnes som kringkasting slik dette er definert i kringkastingsloven. I ”Blogger-kjennelsen”, inntatt i Rt-2012-1211, var et sentralt spørsmål om ytringer fremsatt på internett var omfattet av begrepet ”trykt skrift” i straffeloven 1902. Flertallet i Høyesteretts ankeutvalg kom til at det strenge strafferettslige lovkravet stengte helt for at ”trykt skrift” omfattet ytringer fremsatt på internett.²⁰² Ved ytringer som fremsettes på sosiale medier skjer det heller ingen forhåndskontroll, i motsetning til i de tradisjonelle redaktørstyrte mediene. Det er derfor ingen som kan sies å treffe avgjørelse om innholdet. Etter dette fremstår det som klart at det strafferettslige redaktøransvaret ikke får anvendelse på sosiale medier.

Spørsmålet er da om det finnes et annet strafferettslig ansvarsgrunnlag for tilbydere av publiseringsplattformen der den straffbare ytringen er fremsatt. Nærmere bestemt om det alminnelige medvirkningsansvaret etter straffeloven § 15 kan anvendes overfor profesjonelle aktører som eier og driver sosiale medieplattformer.

---

²⁰⁰ Børresen s. 86

²⁰¹ Børresen s. 86, Manshaus 2012 og Manshaus 2005

²⁰² Rt-2012-1211 avs. 17-22

5.4.2 Foretaksstraff

De sosiale mediene eies og drives gjerne av større selskaper, og det vil som hovedregel ikke være mulig å peke på noen med tilsvarende rolle som en ansvarlig redaktør har i de tradisjonelle mediene. Dersom det skal ilegges straff vil det derfor være nærliggende å vurdere foretaksstraff. Medieansvarsutvalget har uttalt at foretaket er et naturlig ansvarspunkt i medievirksomheter uten sentral redaktørfunksjon, blant annet fordi det ofte ikke er noen konkrete ansatte som kan klandres for ytringer publisert av eksterne brukere.²⁰³ Hjemmelen for å ilegge foretaksstraff er gitt i strl. § 27, og bestemmelsens første ledd har følgende ordlyd:

”Når et straffebed er overtrådt av noen som handlet på vegne av et foretak, kan foretaket straffes. Det gjelder selv om ingen enkeltperson har utvist skyld eller oppfylt vilkåret om tilregnelighet, jf. § 20”.

Ettersom det ikke skjer noen forhåndskontroll på hvilke ytringer som fremsettes på disse plattformene, vil det i tilfelle bli tale om passiv medvirkning ved unnlatelse av å fjerne den straffbare ytringen. De generelle sidene ved straffbart medvirkningsansvar i form av passivitet er behandlet i avhandlingens punkt 5.3, og jeg går derfor ikke nærmere inn på dette her.

At den som overtrer et straffebed må handle på vegne av foretaket innebærer at både lovbrøteren og handlingen må ha en viss tilknytning til virksomheten. Vedkommende er for eksempel ansatt i selskapet, eller innleid som selvstendig oppdragstaker.²⁰⁴ Det er ikke noe vilkår at den som har begått den straffbare handlingen kan identifiseres. Anonyme og kumulative feil kan påføre foretaket straffansvar, dersom det finnes bevist at personen eller personene handlet på vegne av foretaket.²⁰⁵ Det er klart at en fremtredende del av disse selskaperes virksomhet er å tilby brukerne en plattform for publisering av ytringer. Unnlatelse av å fjerne en straffbar, brukergenerert ytring vil derfor naturlig nok være en handling med tilknytning til selskapet.

Foretaket kan straffes selv om ingen enkeltpersoner har oppfylt de subjektive straffbarhetsvilkårene. Dette er en endring fra gjeldende rett etter straffeloven av 1902, og formålet var å utvide området for foretaksstraff til å omfatte tilfeller der ingen enkeltpersoner har utvist skyld.²⁰⁶ At det ikke skal gjelde noe skyldkrav ved foretaksansvar har blitt kritisert

---

²⁰³ NOU 2011:12 s. 92

²⁰⁴ Ot.prp.nr.90 (2003-2004) s. 430

²⁰⁵ ibid. s. 431

²⁰⁶ l.c.

av blant annet Ståle Eskeland. Eskeland mener at dette bryter med legalitetsprinsippet og at det derfor må kreves skyld hos en ansvarlig i foretaket, selv om gjerningspersonen ikke har utvist skyld.²⁰⁷ Likevel fremgår det klart av både lovteksten og forarbeidene at det ikke kreves at noen har utvist skyld, og dette må derfor legges til grunn.

Selv om vilkårene for å ilegge foretaksstraff etter strl. § 27 er oppfylt, er adgangen til å ilegge slik straff fakultativ. Dette følger av ordet ”kan” i bestemmelsens første ledd, første setning. Det må derfor foretas en vurdering av om foretaket skal straffes. Momenter som kan inngå i denne vurderingen er listet opp i strl. § 28 bokstav a) til h): straffens preventive virkning; lovbruddets grovhet, og om noen som handlet på vegne av foretaket, har utvist skyld; om foretaket ved retningslinjer, instruksjon, opplæring, kontroll eller andre tiltak kunne ha forebygget lovbruddet; om lovbruddet ble begått for å fremme foretakets interesser; om foretaket har hatt eller kunne oppnådd noen fordel ved lovbruddet; foretakets økonomiske evne; om andre reaksjoner som følge av lovbruddet blir ilagt foretaket eller noen som handlet på vegne av det, blant annet om noen enkeltperson blir ilagt straff; om overenskomst med fremmed stat forutsetter bruk av foretaksstraff. Listen er ikke uttømmende.

Det er prevensjonshensynet som er hovedargumentet bak reglene om foretaksstraff.²⁰⁸ Medieansvarsutvalget har fremhevet at det store skadepotensialet som knytter seg til publisering på internett fører til at prevensjonshensynet kan få økt betydning.²⁰⁹ Muligheten for å kunne bli ilagt straff gir selskapene en oppfordring til å lage rutiner for å hindre eller fjerne straffbare ytringer.

Ifølge medieansvarsutvalget er ytringsfriheten og dens begrunnelser den eneste presise avgrensningen for å ilegge foretaksstraff mot medievirksomheter.²¹⁰ Forholdet til ytringsfriheten må dermed også inngå i vurderingen av om foretaket skal straffes for andres krenkende ytringer. Dette behandles nærmere i punkt 5.4.4.

5.4.3 Ansvarsavskjæring etter ehandelsloven

Kommer man til at selskapet kan ilegges foretaksstraff for passiv medvirkning til en straffbar ytring, kan det likevel være at selskapet ikke kan straffes fordi reglene om ansvarsavskjæring

---

²⁰⁷ Eskeland s. 372

²⁰⁸ Ot.prp. nr.27 (1990-1991) s. 6

²⁰⁹ NOU 2011:12 s. 119

²¹⁰ *ibid.* s. 121

i ehandelsloven kommer til anvendelse. Loven er den norske implementasjonen av Direktivet om elektronisk handel (ehandelsdirektivet). Praksis om direktivet fra EU-domstolen vil derfor være en relevant kilde ved tolking av loven.²¹¹

Med mindre noe annet følger av ehandelsloven §§ 16 til 18, gjelder de alminnelige reglene om straffansvar for en tjenesteyter som overfører informasjon, gir tilgang til et kommunikasjonsnettverk eller lagrer informasjon. Dette følger av lovens § 15. Paragrafene 16 til 18 regulerer ansvarsfrihet for ulike typer mellommenn ved lagring og overførsel av ulovlig informasjon. For at slik ansvarsavskjæring skal bli aktuelt, må det først vurderes om det aktuelle selskapet er en tjenesteyter som omfattes av en av disse bestemmelsene.

Ehandelsloven § 18 gjelder for tjenesteytere som lagrer informasjon på oppfordring fra en tjenestemottaker. Etter forarbeidene omfatter bestemmelsen hosting- og nettværtjenester, og sier nærmere om disse tjenestene: ”*Det vil også kunne være en hostingtjeneste å tilby elektronisk anslagstavle. Dette er en Internettjeneste som tilbyr brukerne å ta del i det materiale andre har lagt ut, eller brukere kan selv legge ut eget materiale. På denne måten kan man for eksempel bytte dataprogrammer, bilder og musikkfiler eller foreta skriftlige dialoger i realtid over internett (”chatte”)*”.²¹² Selv om disse uttalelsene er fra tiden før bruk av sosiale medier ble særlig utbredt, vil de fleste kjente sosiale mediene kunne omfattes av denne beskrivelsen. EU-domstolen har i en avgjørelse fra 2012, uttalt klart at en internettbasert sosial nettverksplattform, som lagrer informasjonen brukeren laster opp på sin profil på sine servere, regnes som en hostingtjeneste i relasjon til ehandelsdirektivets art. 14. Artikkel 14 tilsvarer § 18 i ehandelsloven.²¹³ I en tidligere avgjørelse fra EU-domstolen uttalte den at det er en forutsetning for at den aktuelle tjenesten er omfattet av direktivets art. 14 at den er en nøytral, teknisk mellommann. Dette innebærer at tjenesteyteren ikke har spilt en aktiv rolle ved opplastningen av informasjonen, på en slik måte at den har hatt kontroll på, eller kunnskap om den.²¹⁴ Også dette taler for at de mest kjente sosiale medieplattformene er omfattet av ehandelslovens § 18, ettersom ingen av dem driver noen kontroll med informasjonen som lastes opp, men i all hovedsak fremstår som en teknisk mellommann for publisering av ytringer. Det kan også legges til at anke-domstolen i Nord-Irland, i en avgjørelse fra 2016, uttalte at Facebook klart er omfattet av direktivets art. 15, som tilsvarer

---

²¹¹ Sejersted mfl. s. 237

²¹² Ot.prp. nr.31 (2002-2003) s. 14

²¹³ Sak C-360/10 avs. 27

²¹⁴ Forente saker C-236/08 to C-238/08 avs. 114

ehandelsloven § 19: ”Article 15 of the directive applies to any ISS [information society service] provider which offers only the storage of information provided by a recipient of the service. That clearly includes Facebook.”²¹⁵ Rettens tilnærming er basert på en antakelse om at Facebook også er omfattet av art. 14.

En tjenesteyter som omfattes av § 18 vil bare kunne straffes for medvirkning til straffbare ytringer dersom han har utvist forsett. Tjenesteyteren er i alle tilfeller straffri dersom vedkommende, uten ugrunnet opphold, treffer nødvendige tiltak for å fjerne eller sperre tilgangen til informasjonen, etter at forsett forelå.

For at tjenesteyteren skal kunne holdes ansvarlig må han altså ha utvist forsett. Dette står i motsetning til straffelovens bestemmelse om foretaksstraff, som ikke krever at noen har utvist skyld. I dette tilfellet må ehandelsloven regnes som *lex specialis*. At det er utvist forsett, er derfor et vilkår for å straffe et foretak som omfattes av ehandelsloven § 18. Dette støttes også av uttalelsen i forarbeidene, om at bestemmelsen gjør innhugg i gjeldende strafferett.²¹⁶

Vurderingen av hvorvidt et foretak forsettlig har lagret en annens ulovlige informasjon, og dermed ikke omfattes av ansvarsfrihetsbestemmelsene, skal foretas etter alminnelige strafferettslige prinsipper.²¹⁷ De ulike formene for forsett følger av strl. § 22, men etter forarbeidene til ehandelsloven vil det sjelden være tale om at nettvorten har utvist forsett i form av *dolus eventualis*.²¹⁸ Dersom tjenesteyteren regnet det som sikkert eller overveiende sannsynlig at ytringen var straffbar, er han etter dette, som utgangspunkt underlagt medvirkningsansvar.²¹⁹ Det må derfor, som utgangspunkt, foreligge kjennskap til den aktuelle ytringen, men dersom tjenesteyteren bevisst unnlater å skaffe seg informasjon, fritar ikke dette for ansvar. I disse tilfellene må det likevel utvises forsiktighet med skyldvurderingen, slik at det ikke pålegges strafferettslig ansvar for uaktsomhet.²²⁰ Sammenholdt med reglene om foretaksstraff, må noen som handlet på vegne av selskapet hatt kjennskap til ytringen, og holdt det for sikkert eller mest sannsynlig at den var straffbar. Eventuelt at noen som handlet på vegne av selskapet har handlet forsettlig ved sin uvitenhet om den straffbare ytringen.

---

²¹⁵ Northern Ireland court of appeal, *CG v. Facebook Ltd.* avs. 53

²¹⁶ Ot.prp. nr. 4 (2003-2004) s. 39

²¹⁷ *ibid.* s. 28

²¹⁸ *ibid.* s. 26-27

²¹⁹ *ibid.* s. 27

²²⁰ *l.c.*

I forarbeidene til ehandelsloven er det uttrykkelig sagt at det skal foretas en mildere vurdering av kravene til unnskyldelig rettsvillfarelse for tjenesteytere, enn den strenge vurderingen som vanligvis gjelder.²²¹ Har nettverten foretatt en aktsom vurdering av den aktuelle ytringen, vil han kunne påberope seg ansvarsfrihet.²²² I vurderingen av om nettverten har foretatt en aktsom vurdering, vil det være et vesentlig moment om han har henvendt seg til noen andre med kompetanse på området, dersom han selv mangler denne.²²³ Ifølge Manshaus vil det i praksis være viktig for tjenesteyteren å kunne vise til at han har foretatt en aktsom vurdering av ytringens lovlighet. Profesjonelle tjenesteformidlere vil her måtte bedømmes strengere enn en amatør. Ved tvil om ytringens rettsstridighet, vil ytringsfriheten, ifølge Manshaus, tale tungtveiende for ansvarsfrihet.²²⁴ De selskapene som eier og drifter de største sosiale mediene er ofte svært profesjonelle aktører med egne juridiske avdelinger. Det vil derfor være rimelig å stille relativt strenge krav til aktsomhetsvurderingen som foretas av disse.

For å bli ansvarsfri må også tjenesteyteren treffe nødvendige tiltak for å fjerne eller sperre tilgangen til den straffbare ytringen. Dette må skje uten ugrunnet opphold etter at forsettet forelå. Hva dette innebærer vil nødvendigvis avhenge av den konkrete situasjonen. Men ettersom dette regnes fra det tidspunktet forsettet foreligger, og dermed også forsett med hensyn til ytringens rettsstridighet, vil tjenesteyteren som regel ikke ha behov for særlig lang tid til å finne frem til den aktuelle ytringen og fjerne den. Ifølge Jon Bing vil det lett bli snakk om minutter snarere enn timer.²²⁵ Det vil rimeligvis måtte tas hensyn til hvor klare opplysninger som foreligger om hvor ytringen befinner seg. Hvilke rutiner selskaper har for mottak av varsel om straffbare ytringer, vurdering av slikt varsel og fjerning av slike ytringer, vil også få betydning ved vurderingen.²²⁶

Bestemmelsen medfører ikke noen generell plikt for tjenesteyteren til å overvåke informasjonen som lagres, eller undersøke forhold som antyder ulovlig virksomhet, jamfør lovens § 19. Men i konkrete tilfeller kan en slik plikt oppstå.²²⁷ Dette kan få betydning både for vurderingen av om det foreligger forsett, og om nødvendige tiltak er iverksatt uten

---

²²¹ *ibid.* s. 39

²²² *ibid.* s. 27

²²³ *l.c.*

²²⁴ Manshaus 2005 s. 273

²²⁵ Bing s. 233

²²⁶ Ot.prp. nr.4 (2003-2004) s. 31

²²⁷ *ibid.* s. 40

ugrunnet opphold. En undersøkelsesplikt vil som hovedregel oppstå dersom tjenesteyteren mottar veldokumenterte opplysninger om straffbare ytringer.²²⁸

De fleste sosiale mediene har i dag ulike varslingssystemer der brukerne kan rapportere inn krenkende ytringer. En slik varsling må i alle fall kunne sies å være et forhold som antyder ulovlig virksomhet i vid forstand. Det må nok kreves noe mer enn en ren varsling for at det skal bli tale om veldokumenterte opplysninger, selv om det er vanskelig å si noe mer generelt om hva som ligger i dette kravet. Etter mitt syn vil dette langt på vei være tilfellet dersom varslingen inneholder en henvisning til ytringens innhold, eller en gjengivelse av denne, og en beskrivelse av hvor denne er publisert.

5.4.4 Forholdet til ytringsfriheten – særlig om EMDs dom i Delfi-saken

Ytringsfriheten representerer en naturlig begrensning for muligheten til å ilegge foretaksstraff for medvirkning til andres straffbare ytringer. I forarbeidene til ehandelsloven ble det særlig problematisert at et medvirkningsansvar for tjenesteyteren kan føre til privat sensur fra denne, for å unngå å bli ansvarlig for andres ytringer.²²⁹ Dette er blant annet forsøkt avhjulpet gjennom den utvidede rettsvillfarelsesnormen i ehandelsloven, ved at det gis større rom for feilvurderinger av ytringens lovlighet.²³⁰

I 2015 behandlet EMD en sak der en publiseringsplattform var ilagt medvirkningsansvar for brukergenererte krenkende ytringer, og spørsmål om brudd på EMK art. 10.²³¹ Saken gjaldt en nyhetsportal på internett med navnet Delfi, hvor det ble publisert ulike nyheter på estisk og russisk. Det var mulig for leserne å publisere kommentarer til nyhetssakene, uten noen form for forhåndskontroll. Under en av artiklene oppstod det en heftig debatt med mange krenkende kommentarer. Delfi ble halvannen måned senere pålagt å slette 20 av innleggene, og betale et krav på 32.000 euro i erstatning til en person som var utsatt for de krenkende kommentarene. Samme dag slettet selskapet de aktuelle kommentarene, men nektet å betale kravet. Saken endte til slutt opp i estisk høyesterett. Her ble Delfi kjent ansvarlig for å ikke ha fjernet de krenkende kommentarene etter at de ble klar over at de lå ute. Det kan for øvrig nevnes at den nasjonale domstol kom til at Delfi ikke var omfattet av ansvarsfrihetsreglene i den estiske gjennomføringen av ehandelsdirektivet, blant annet fordi de selv produserte

---

²²⁸ I.c.

²²⁹ ibid. s. 13-14

²³⁰ ibid. s. 27

²³¹ Delfi mot Estland

innhold til siden. Delfi klagde saken inn for EMD med påstand om at slikt ansvar var i strid med EMK art. 10. EMD har i avgjørelsen presisert at den konkrete saken ikke berører andre fora på internett der tredjemenn kan publisere kommentarer, slik som i sosiale medier.²³²

Uttalelsene fra EMD, om forholdet til ytringsfriheten, har likevel overføringsverdi til saker om ansvar for tilbyder av sosiale medieplattformer. EMD listet opp momenter med betydning for vurderingen av om det å holde selskapet ansvarlig for kommentarer skrevet av tredjepart, var et inngrep i ytringsfriheten: kommentarenes kontekst, hvilke tiltak selskapet hadde gjort for å hindre eller fjerne krenkende kommentarer, eventuelt ansvar for forfatterne av kommentarene som et alternativ til ansvar for selskapet og hvilke konsekvenser inngrepet hadde fått for selskapet.²³³

EMD kom til at det ikke var foretatt et uforholdsmessig inngrep i ytringsfriheten. Ved den konkrete vurderingen la domstolen vekt på at Delfi hadde økonomisk interesse i at leserne hadde mulighet til å kommentere sakene og at bare Delfi, og ikke forfatterne selv, hadde mulighet til å endre eller fjerne kommentarer. Det ble også vektlagt at mange av kommentarene var publisert anonymt, slik at det var vanskelig å identifisere og holde forfatterne ansvarlige. At Delfi hadde innført en del tiltak for å hindre og fjerne krenkende kommentarer ble ikke tillagt særlig vekt, ettersom domstolen mente at disse ikke hadde vist seg å være særlig effektive. EMD uttalte at erstatningssummen var forholdsmessig sett hen til at Delfi var en profesjonell aktør, og en av de største internettbaserte nyhetsportalene i Estland. At selskapet fortsatt hadde en slik posisjon, og at saken dermed ikke hadde fått store negative konsekvenser for Delfi, ble også vektlagt.²³⁴

De momentene som, etter strl. § 28, inngår i vurderingen av om det skal ilegges foretaksstraff, har store likhetstrekk med momentene EMD oppstilte i Delfi-saken. Ved spørsmålet om det skal ilegges foretaksstraff for medvirkning til en straffbar, brukergenerert ytring, kan derfor måten momentene ble anvendt av EMD i Delfi-saken ha overføringsverdi.

---

²³² ibid. avs. 116

²³³ ibid. avs. 142-134

²³⁴ ibid. avs. 144-161

Kapittel 6

Avsluttende bemerkninger

Det er grunn til å anta at omfanget av krenkende ytringer på sosiale medier er stort. Dette skyldes nok heller manglende kunnskap om gjeldende rett, enn manglende rettslige reguleringer. Det finnes i dag flere straffebud som kan anvendes overfor slike ytringer. Jeg har ikke klart å identifisere noen forhold ved ytringer fremsatt på sosiale medier, som fører til begrensninger i anvendelsen av de straffebestemmelsene jeg har redegjort for i denne avhandlingen. Nettopp det faktum at ytringen er fremsatt på en slik måte, kan tvert imot føre til at de objektive vilkårene for å ilegge straff lettere er oppfylt, eksempelvis på grunn av spredningspotensialet slike ytringer har. I tillegg vil det være enkelt å bevise slike lovbrudd fordi den aktuelle ytringen er tilgjengelig.

Samtidig er det flere forhold ved krenkende ytringer fremsatt på sosiale medier som kan legge begrensninger på muligheten til å ilegge straff. En særlig begrensning er mulighetene for å fremsette anonyme krenkende ytringer. Det kan være svært vanskelig og ressurskrevende å spore opp gjerningspersonen, om det i det hele tatt er mulig. Dette kan føre til at slike saker ikke blir prioritert. Én løsning på dette problemet kan være å anvende foretaksstraff overfor den som eier plattformen hvor ytringen ble fremsatt. Foretaket er ofte enkelt å identifisere, og dermed et naturlig ansvarspunkt for fornærmede. Samtidig vil foretaksstraff også kunne ha en preventiv effekt, ved at foretakene må innføre rutiner for å fjerne slike ytringer, for å unngå ansvar. Reglene om ansvarsfrihet etter ehandelsloven kan legge begrensninger på muligheten til å straffe foretaket.

Som jeg har vist, foreligger det flere nyere dommer fra tingrettene, hvor det er idømt straff for fremsettelse av krenkende ytringer på sosiale medier. Slike avgjørelser kan føre til at flere blir klar over hvilke regler som gjelder når man ytrer seg på nett, og det er derfor hensiktsmessig å prioritere disse sakene. Etter mitt skjønn er det ikke behov for noen ytterligere straffebestemmelser for å ramme krenkelser på nett. I arbeidet mot krenkende ytringer på internett vil det heller være behov å spre kunnskap om reglene som gjelder. Dersom folk blir gjort klar over reglene for strafferettslig ansvar for egne og andres krenkende ytringer, vil de kanskje også bli mer bevisste i hva de foretar seg på internett. Dermed kan man unngå at internett oppfattes som et fristed for krenkelser.

Kapittel 7

Kildeliste

7.1 Lover

Grunnloven (Grl.)	Lov 17. mai 1814 kongeriket Norges Grunnlov
Straffeloven av 1902 (strl. 1902)	Lov 22. mai 1902 nr. 10 Almindelig borgerlig Straffelov
Kringkastingsloven	Lov 4. desember 1992 nr. 127 om kringkasting og audiovisuelle bestillingstjenester
Menneskerettsloven	Lov 21. mai 1999 nr. 30 om styrking av menneskerettighetenes stilling i norsk rett
Ehandelsloven	Lov 23. mai 2003 nr. 35 om visse sider av elektronisk handel og andre informasjonssamfunnstjenester
Straffeloven (strl., strl. 2005)	Lov 20. mai 2005 nr. 28 om straff

7.2 Forarbeider og publikasjoner fra det offentlige

NOU 1999: 27	”Ytringsfrihed bør finde sted” Forslag til ny Grunnlov § 100
NOU 2002: 4	Ny straffelov Straffelovkommisjonens delutredning VII
NOU 2009: 1	Individ og integritet Personvern i det digitale samfunnet
NOU 2011: 12	Ytringsfrihet og ansvar i en ny mediehverdag

Ot.prp. nr. 41 (1954)	Om endringer i den almindelige borgerlige straffelov av 22. Mai 1902 m.v.
Ot.prp. nr. 48 (1969-1970)	Om endringer i den alminnelige borgerlige straffelov av 22. mai 1902 (forbud mot rasediskriminering m.m.)
Ot.prp. nr. 29 (1980-1981)	Om lov om endringer i straffelovens § 135 a og § 349 an (forbud mot diskriminering av homofile)
Ot.prp. nr. 27 (1990-1991)	Om lov om endringer i straffeloven m.m. (straffansvar for foretak)
Ot.prp. nr. 31 (2002-2003)	Om lov om visse sider av elektronisk handel og andre informasjonssamfunnstjenester (ehandelsloven)
Ot.prp. nr. 4 (2003-2004)	Om lov om endringer i lov om visse sider av elektronisk handel og andre informasjonssamfunnstjenester (ehandelsloven)
Ot.prp. nr. 90 (2003-2004)	Om lov om straff (straffeloven)
Ot.prp. nr. 33 (2004-2005)	Om lov om forbud mot diskriminering på grunn av etnisitet, religion mv. (diskrimineringsloven)
Ot.prp. nr. 8 (2007-2008)	Om lov om endringer i straffeloven 20. mai 2005 nr. 28 mv. (skjerpene og formildende omstendigheter, folkemord, rikets

	selvstendighet, terrorhandlinger, ro, orden og sikkerhet, og offentlig myndighet)
Ot.prp. nr. 22 (2008-2009)	Om lov om endringer i straffeloven 20. mai 2005 nr. 28 (siste delproposisjon – slutføring av spesiell del og tilpasning av annen lovgivning)
Prop. 131 L (2012-2013)	Endringer i straffeloven 1902 og straffeloven 2005 mv. (forberedelse av terror m.m.)
Prop. 42 L (2015-2016)	Endringer i straffeloven og straffeprosessloven (personforfølgelse, forberedelse til tvangsekteskap mv.)
Riksadvokatens rundskriv nr. 4/2008	Om konfliktråd
St.meld. nr. 26 (2003-2004)	Om endringer av Grunnloven § 100

7.3 Direktiver

Direktivet om elektronisk handel
(ehandelsdirektivet)

Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2000/31/EF af 8. juni 2000 om visse retlige aspekter af informationssamfundstjenester, navnlig elektronisk handel, i det indre marked ("Direktivet om elektronisk handel")

7.4 Internasjonale konvensjoner

EMK   Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms.
Den europeiske menneskerettskonvensjon.
Vedtatt i Roma, 4. november 1950.

RDK   International Convention on the Elimination of All Forms of Racial
Discrimination (CERD).
FNs konvensjon mot rasediskriminering (Rasediskrimineringskonvensjonen).
Vedtatt 21.12.1965, trådt i kraft 04.01.1969.

7.5 Rettspraksis

7.5.1 Norsk rettspraksis

7.5.1.1 Høyesterett

Rt. 1952 s. 989 (Telefonsjikanen)

Rt. 1984 s. 1359

Rt. 2002 s. 1618 P (Sjølie)

Rt. 2005 s. 41 A

Rt. 2005 s. 1319 A

Rt. 2007 s. 687 A (Big Brother)

Rt. 2008 s. 489 A

Rt. 2008 s. 1089 A

Rt. 2008 s. 1491 A

Rt. 2010 s. 258 A

Rt. 2010 s. 845 A

Rt. 2010 s. 1630 A

Rt. 2012 s. 536 A (Dørvakt)

Rt. 2012 s. 1211 U (Blogger-kjennelsen)

Rt. 2014 s. 669 A

HR-2017-779-U

7.5.1.2 Underrettspraksis

RG 2011 s. 1207 (Borgarting lagmannsrett)

LB-2014-174730 (Borgarting lagmannsrett)

LB-2015-24004 (Borgarting lagmannsrett)

TAHER-2016-136649 (Asker og Bærum tingrett)

TBRON-2016-125647 (Brønnøy tingrett)

TDRAM-2016-62568 (Drammen tingrett, ikke rettskraftig pr. 28.04.2017)
THEDM-2004-3964 (Hedmarken tingrett)
TJARE-2016-72797 (Jæren tingrett)
TOSLO-2013-181690 (Oslo tingrett)
TOSLO-2016-51378 (Oslo tingrett)
TSAFO-2014-148942 (Sandefjord tingrett)
16-076309MED-INTR (Upublisert dom fra Inntrøndelag tingrett avsagt 29.09.2016)

7.5.2 Internasjonal rettspraksis

7.5.2.1 Den europeiske menneskerettsdomstolen

	Application no.
<i>Axel Springer AG mot Tyskland</i>	39954/08
<i>Cumpana og Mazare mot Romania</i>	33348/96
<i>Delfi mot Estland</i>	64569/09
<i>Editorial board of Pravoye delo og Shtekel mot Ukraina</i>	33014/05
<i>Erbakan mot Tyrkia</i>	59405/00
<i>Handyside mot Storbritannia</i>	5493/72
<i>Jersild mot Danmark</i>	15890/89
<i>Lingens mot Østerrike</i>	9815/82
<i>Murphy mot Irland</i>	44179/98
<i>Saaristo mfl. mot Finland</i>	184/06
<i>Seurot mot Frankrike</i>	(Dec. 57383/00)
<i>Steel og Morris mot Storbritannia</i>	68416/01
<i>Tolstoy Miloslavsky mot Storbritannia</i>	18139/91

7.5.2.2 EU-domstolen (CJEU)

Forente saker C-236/08 – C-238/08, *Google France SARL, Google Inc. mot Louis Vuitton Malletier SA; Google France SARL mot Viaticum SA, Luteciel SARL; Google France SARL mot Centre national de recherche humaines (CNRRH) SARL, Pierre-Alexis Thonet, Bruno Raboin, Tiger SARL*

Sak C-360/10, *SABAM mot Netlog NV*

7.5.3 Utenlandsk rettspraksis

7.5.3.1 Northern Ireland Court of Appeal

Case CG v. Facebook Ireland Limited, No. [2016] NICA 54,

-Tilgjengelig på internett her: [https://www.courtsni.gov.uk/en-](https://www.courtsni.gov.uk/en-GB/Judicial%20Decisions/PublishedByYear/Documents/2016/[2016]%20NICA%2054/j_j_MOR10142Final.htm)

[GB/Judicial%20Decisions/PublishedByYear/Documents/2016/\[2016\]%20NICA%2054/j_j_MOR10142Final.htm](https://www.courtsni.gov.uk/en-GB/Judicial%20Decisions/PublishedByYear/Documents/2016/[2016]%20NICA%2054/j_j_MOR10142Final.htm)

7.6 Litteratur

7.6.1 Bøker

- Aalen Aalen, Ida, *Sosiale medier* (Bergen 2015).
- Aall Aall, Jørgen, *Rettsstat og menneskerettigheter*, 4. Utgave (Bergen 2015).
- Bing Bing, Jon, *Ansvar for ytringer på nett – særlig om formidlerens ansvar* (Oslo 2008).
- Borvik Borvik, Bjørnar, *Personvern og ytringsfridom. Avveginga mellom kolliderande menneskerettar* (Oslo 2011).
- Børresen Børresen, Erik, *Redaktøransvaret på Internett* (Oslo 2000).
- Eckhoff Eckhoff, Torstein, *Rettskildelære*, 5 utgave ved Jan E. Helgesen (Oslo 2001).
- Eskeland Eskeland, Ståle, *Strafferett*, 4. Utgave (Oslo 2015).
- Frøberg Frøberg, Thomas, *Alminnelig strafferett i et nøtteskall* (Oslo 2016).
- Hagen Hagen, Aina Landsverk, *Meningers mot – netthat og ytringsfrihet i Norge* (Oslo 2015).
- Hovlid Hovlid, Ellen Lexerød, *Vern av privatlivets fred* (Oslo 2015).

Røys Røys, Heidi Grande (red.) mfl., *Delte meninger om nettets sosiale side* (Oslo 2009).

Sejersted mfl. Sejersted Fredrik mfl., *EØS-rett*, 3. utgave (Oslo 2011).

Wessel-Aas Wessel-Aas, Jon, *Jus og sosiale medier* (Oslo 2013).

7.6.2 Artikler

Kierulf Kierulf, Anine, ”Ytring – Med lov skal nett bygges?”, *Tidsskrift for Strafferett*, nr. 1 2013 s. 1-4.

Manshaus (2005) Manshaus, Halvor, ”Ytringsfrihet: Redaktøransvar på Internett”, *Tidsskrift for Forretningsjuss*, nr. 2 2005 s. 260-280

Manshaus (2012) Manshaus, Halvor, ”Ansvar for ytringer på Internett”, *Lov&Data* nr. 111 2012 s. 21

7.7 Andre kilder

Språkrådets ordbok på internett: Sist sjekket: 27/4-2017

http://ordbok.uib.no/perl/ordbok.cgi?OPP=+krenke&ant_bokmaal=5&ant_nynorsk=5&bokmaal=+&ordbok=begge

https://snl.no/sosiale_medier Sist sjekket: 27/4-2017

<http://ipsos.no/some-tracker> Sist sjekket: 27/4-2017

<https://www.regjeringen.no/no/oker-innsatsen-mot-hatefulle-ytringer/id2520887> Sist sjekket: 27/4-2017

<https://snl.no/ytringsfrihet> Sist sjekket: 24/4-2017

Regjeringens rapport om hatefulle ytringer: Sist sjekket: 24/4-2017
<https://www.samfunnsforskning.no/Publikasjoner/Rapporter/2016/2016-17>

Uttalelse fra FNs rasediskrimineringskomité av 15. august 2005: Sist sjekket: 24/4-2017
https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/kilde/jd/prm/2005/0059/ddd/pdfv/255370-cerd_communication_30_2003.pdf

Oslopolitiets hefte om hatkriminalitet: Sist sjekket: 26/4-2017
https://www.politi.no/vedlegg/lokale_vedlegg/oslo/Vedlegg_3585.pdf

EMDs fact sheet om hate speech: Sist sjekket: 27/4-2017
http://www.echr.coe.int/Documents/FS_Hate_speech_ENG.pdf